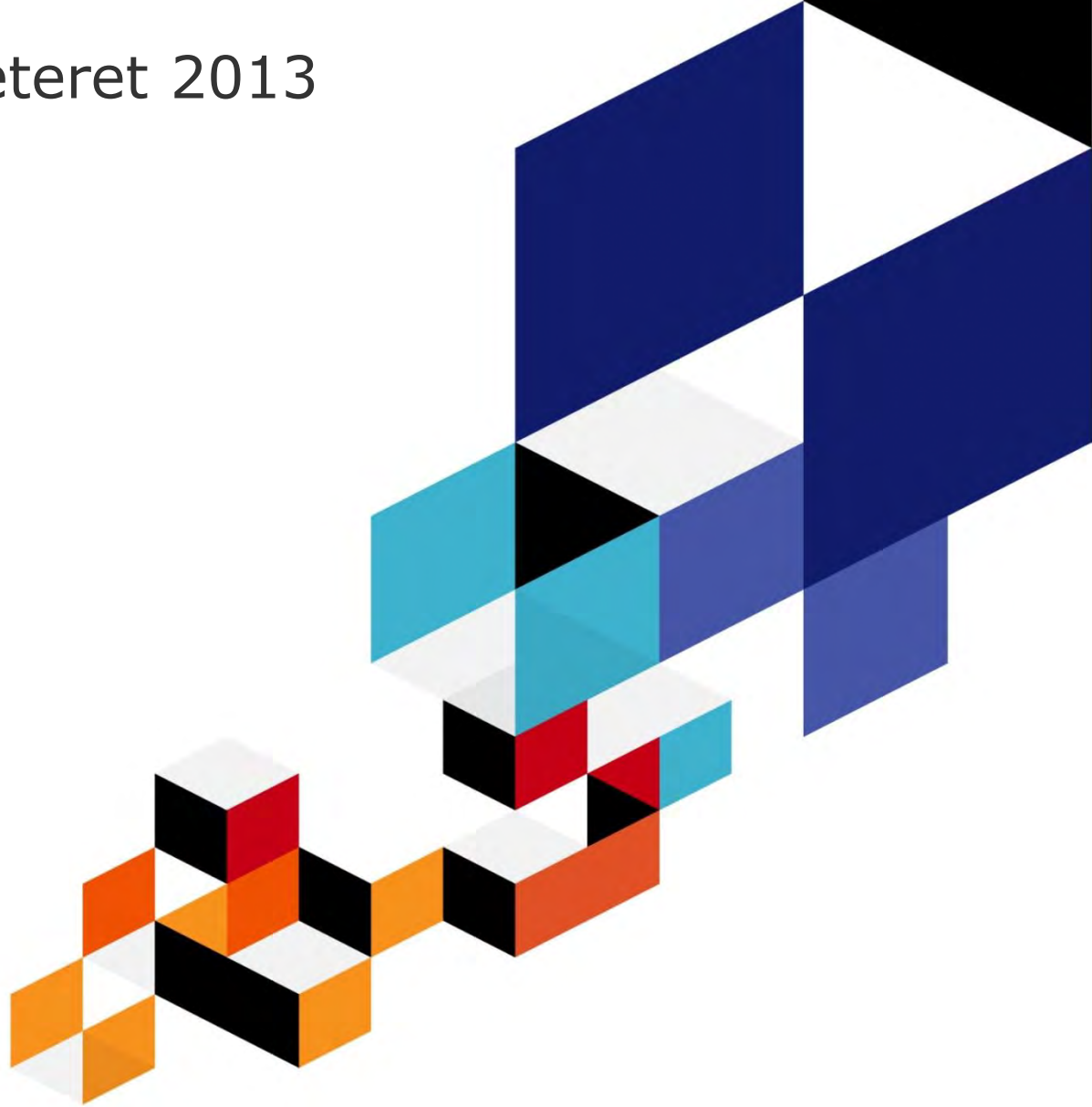

Ytringsfrihetsbarometeret 2013

Bakgrunn og formål

- Formålet med undersøkelsen er å etablere et omfattende konsept for jevnlig målinger av befolkningens holdninger til ytringsfrihet i Norge.
- Spørsmål er dels hentet fra internasjonale samfunnsvitenskapelige spørreundersøkelser (ESS, EVS, ISSP, Eurobarometer) og dels egenutviklede i samarbeid mellom Fritt Ord og TNS Gallup.
- I arbeidet med temaområder og enkeltspørsmål deltok Trond Idås (Norsk Journalistlag) og Arne Jensen (Norsk Redaktørforening) fra UNESCOs ekspertgruppe for presse- og ytringsfrihet, samt Tanja Kristine Hegge og Solveig Grønnestad (begge UNESCO). I tillegg har Fritt Ord kommet med innspill underveis i arbeidet.
- Bente Roalsvig hos Fritt Ord har vært ansvarlig for prosjektet. Roar Hind og Audun Fladmoe hos TNS Gallup har vært ansvarlige for gjennomføring og rapportering.

Gjennomføring

- Undersøkelsen ble gjennomført blant et landsrepresentativt utvalg på 1011 personer, trukket fra GallupPanelet.
- *GallupPanelet er TNS Gallups aksesspanel for spørreundersøkelser, og består av om lag 55 000 personer som regelmessig svarer på spørreundersøkelser. Medlemmene er tilfeldig rekruttert; det benyttes ingen form for selvrekruttering.*
- *GallupPanelet er et av de få aksesspanelene i Europa – og det eneste i Norge - som har oppnådd ISO-standard 26362:2009. Dette er en streng kvalitetsstandard for drift og vedlikehold av aksesspaneler: dette betyr at våre standarder er høyere enn bransjenormen som foreligger for gjennomføring av spørreundersøkelser.*
- I invitasjonsteksten ble det *ikke* skrevet at undersøkelsen handler om ytringsfrihet, og så langt det var mulig ble ordet ytringsfrihet ikke nevnt direkte i overskrifter eller i enkeltspørsmål.

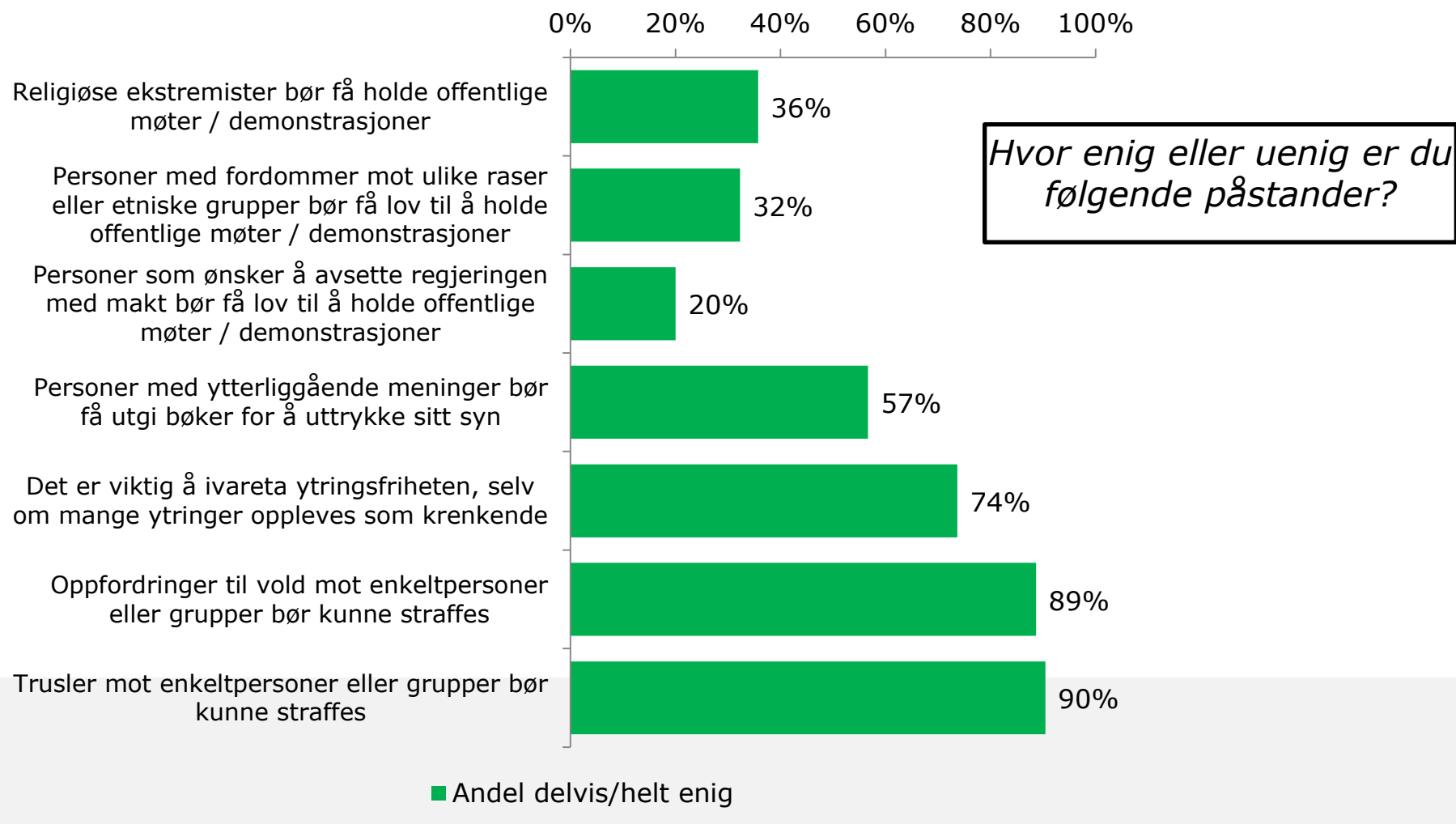
Undersøkelsens temaområder

1. Holdninger til ytringsfrihet generelt
2. Opplevelse av ytringsfrihet i Norge i dag
3. Opplevelse av egen ytringsfrihet
4. Hvor høyt prioriteres ytringsfrihet i Norge, sammenlignet med andre samfunnsmaal?
5. Ytringer i media
6. Arbeidslivet
7. Religion
8. Politikk og media
9. Politisk overvåking
10. Medienes idealer
11. Egenopplevd trakassering og vold

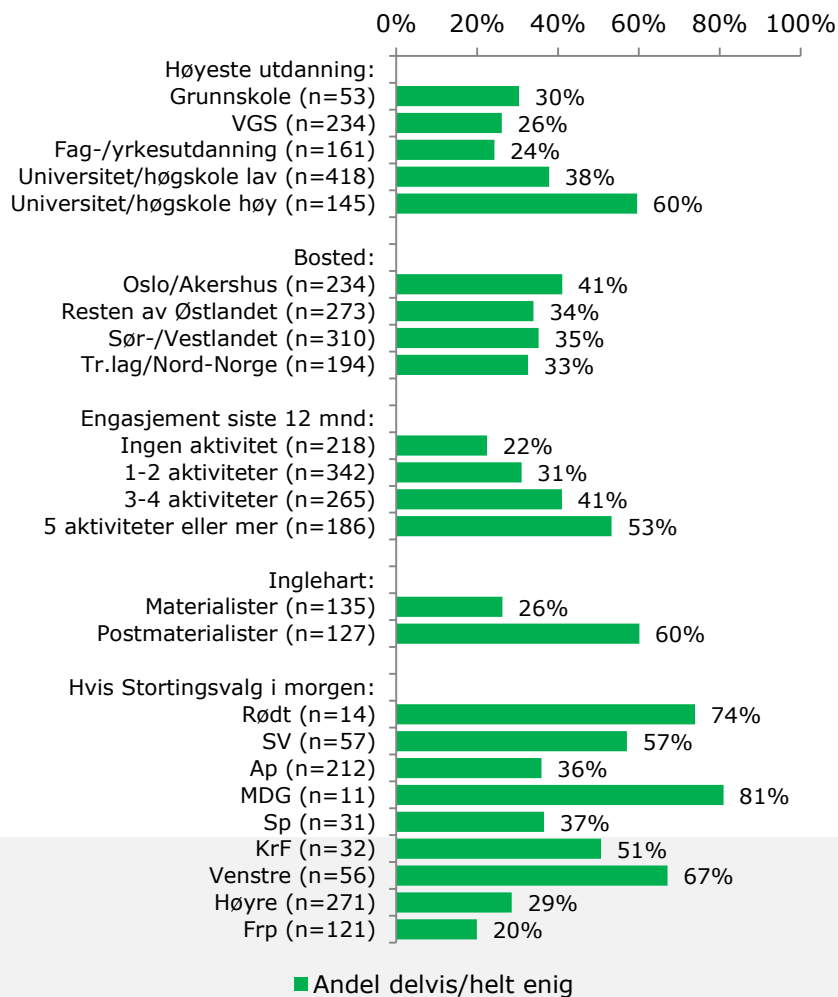
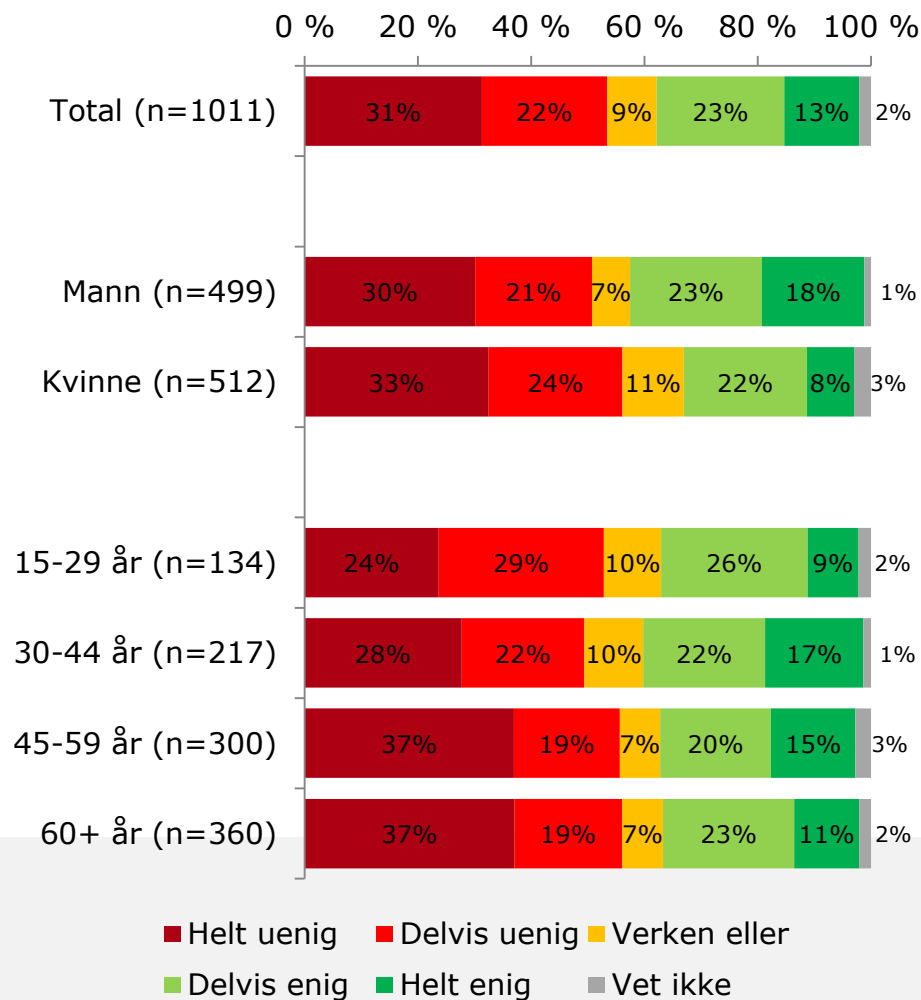
1

Holdninger til ytringsfrihet generelt

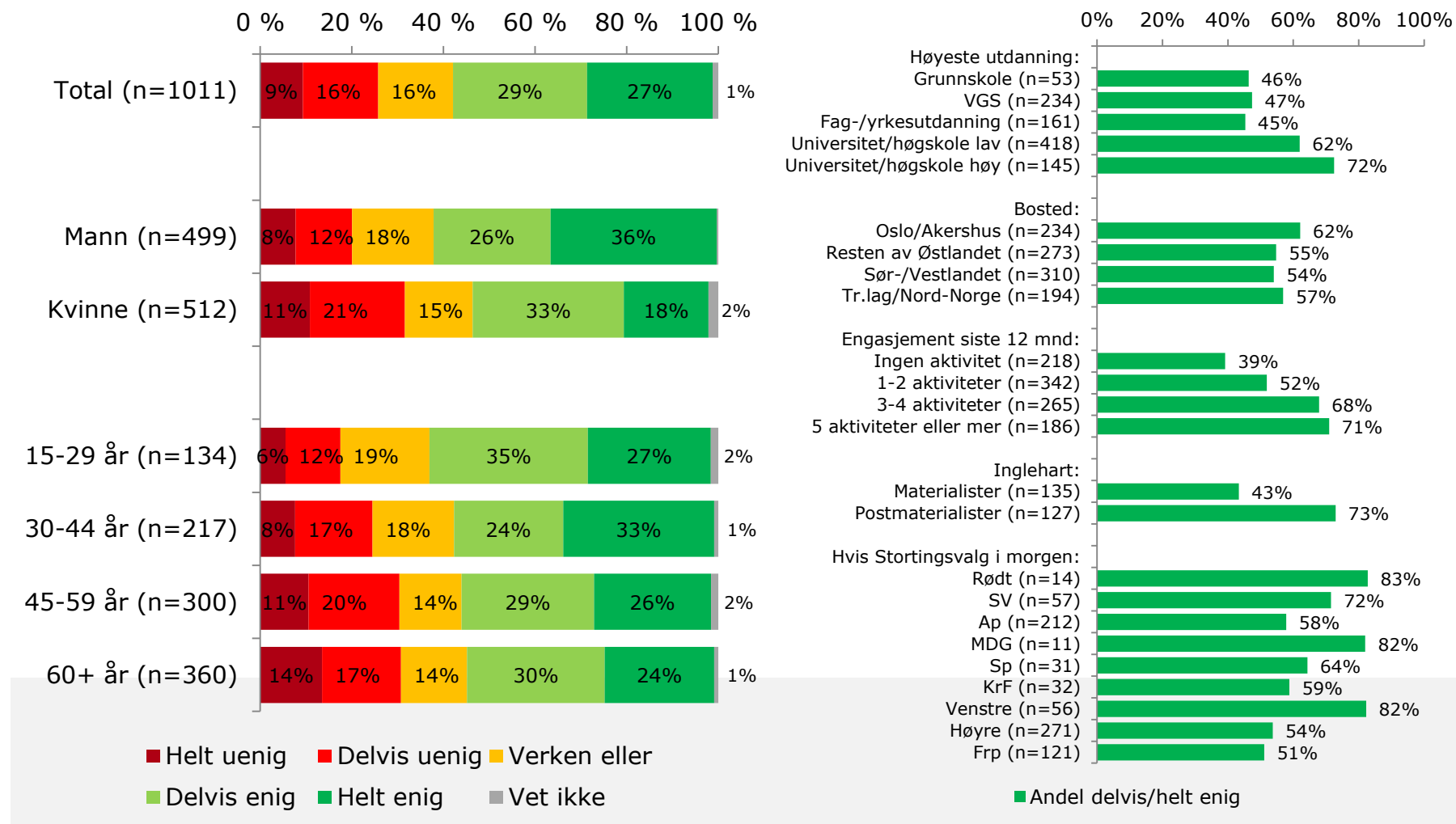
De fleste mener det er viktig å ivareta ytringsfriheten, men langt færre støtter kontroversielle gruppers rett til å ytre seg

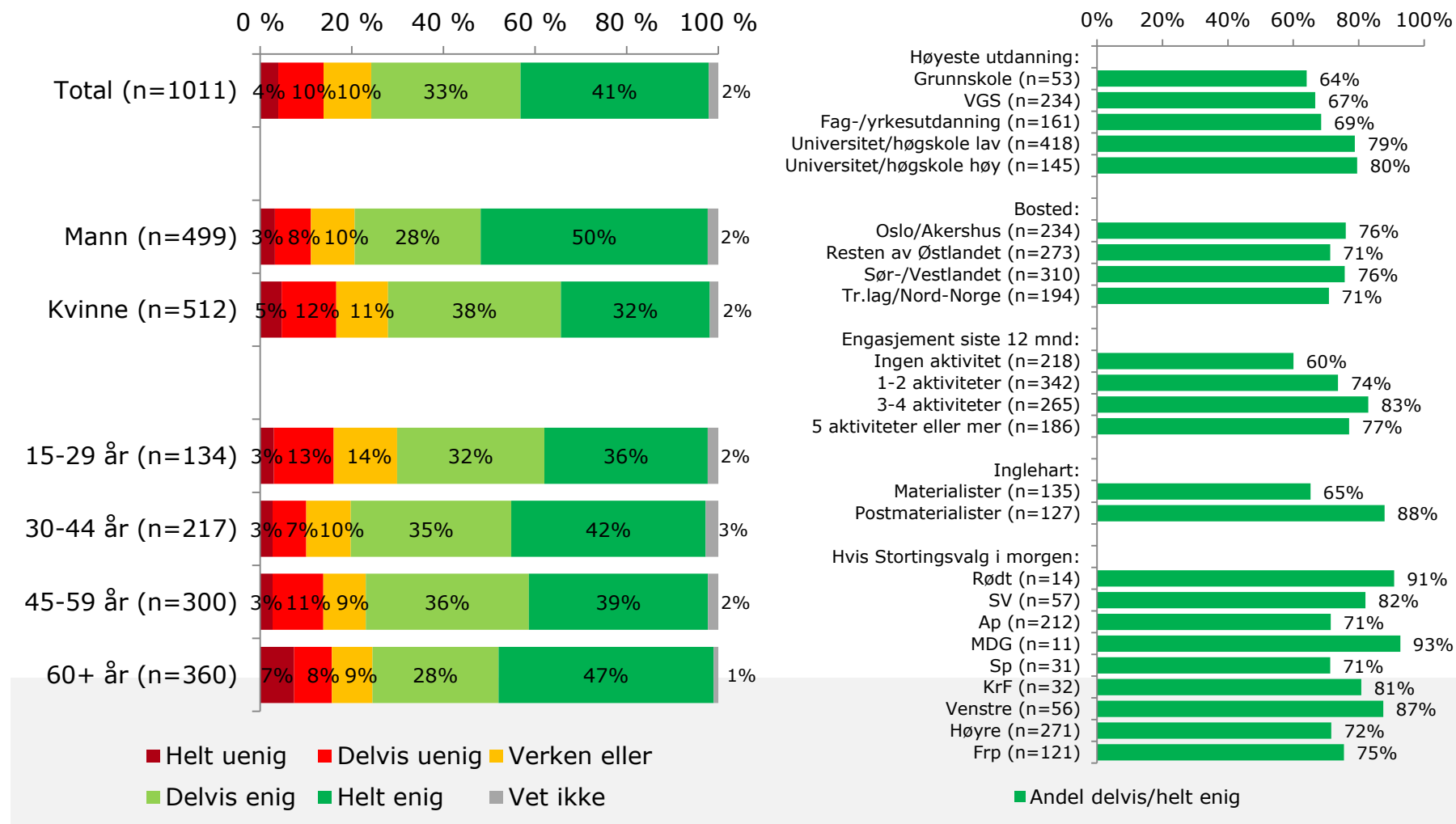
Religiøse ekstremister bør få holde offentlige møter / demonstrasjoner

Personer med ytterliggående meninger bør få utgi bøker for å uttrykke sitt syn

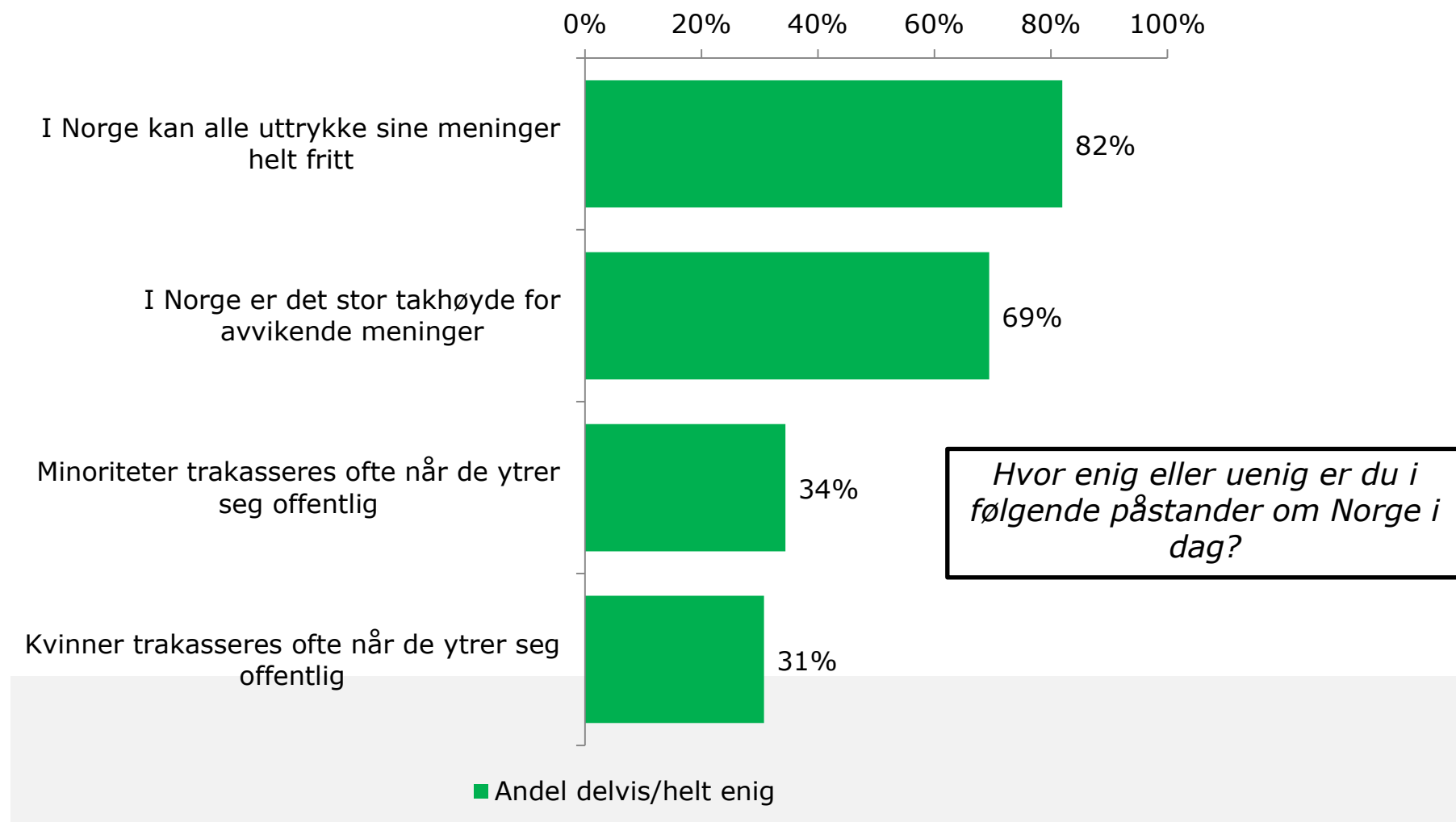
Det er viktig å ivareta ytringsfriheten, selv om mange ytringer oppleves som krenkende

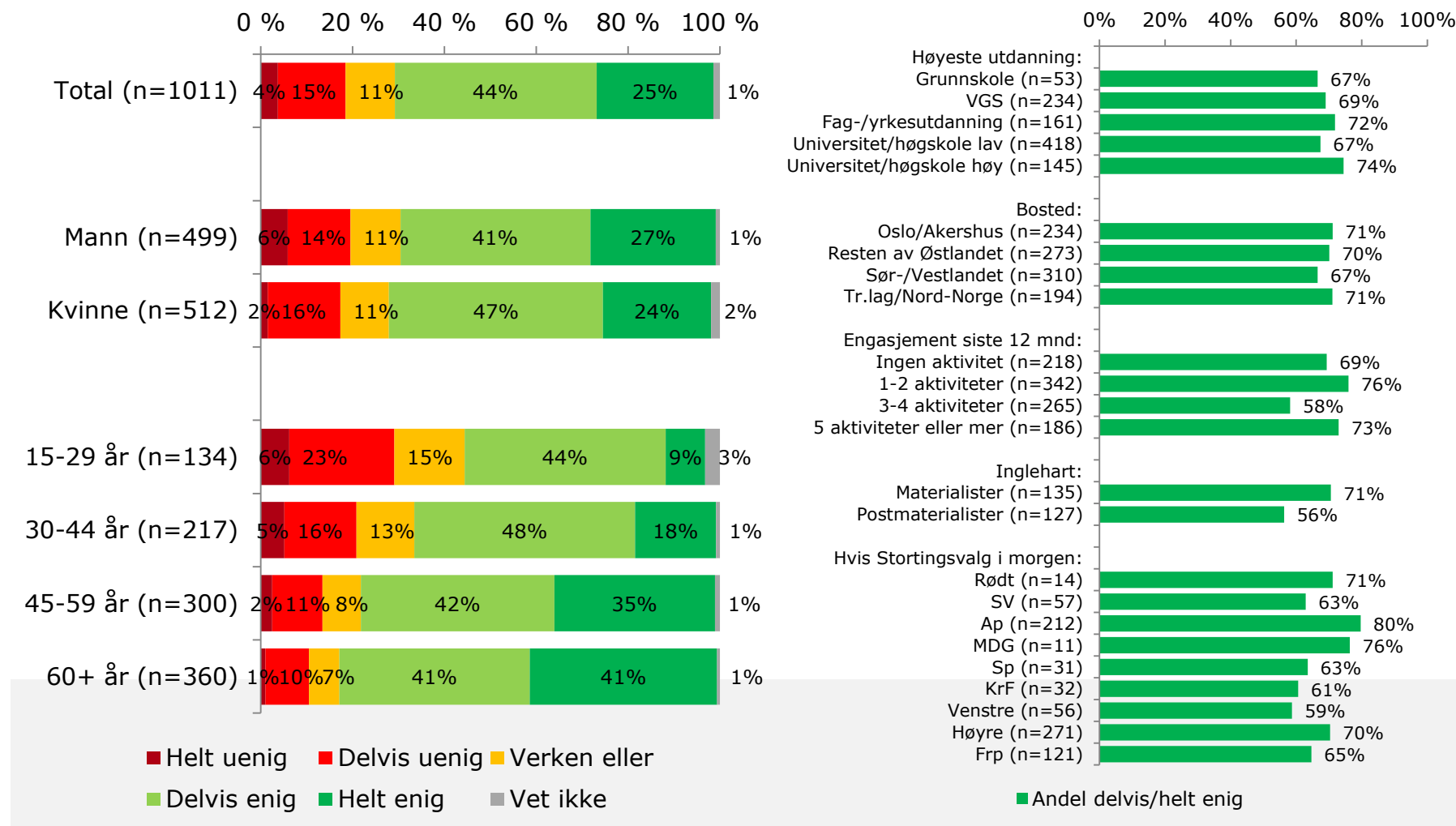
2

Opplevelse av ytringsfrihet i Norge i dag

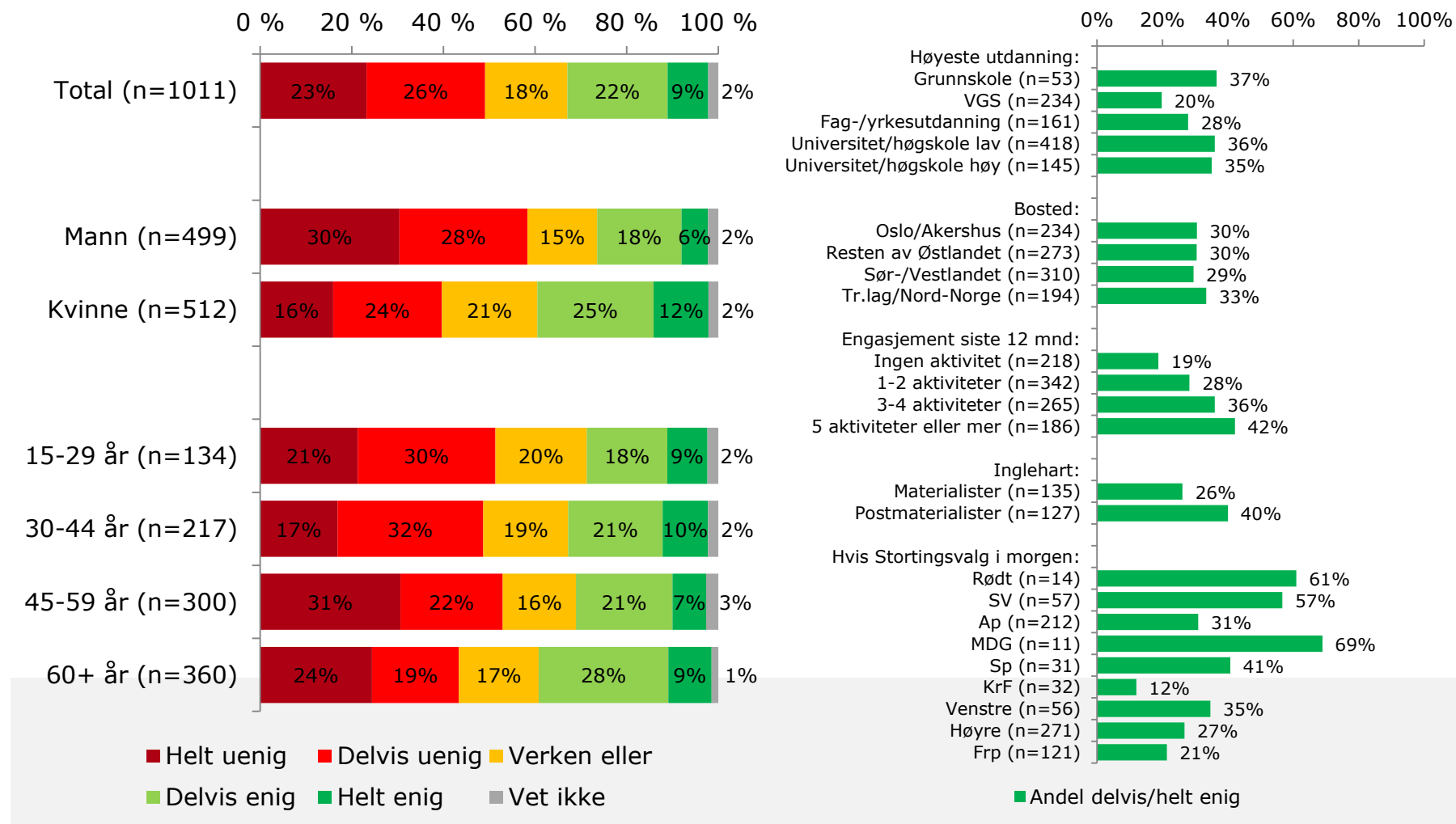
De aller fleste mener at alle kan uttrykke sine meninger helt fritt i Norge, men samtidig mener et betydelig mindretall at kvinner og minoriteter ofte trakasseres når de ytrer seg offentlig

I Norge er det stor takhøyde for avvikende meninger

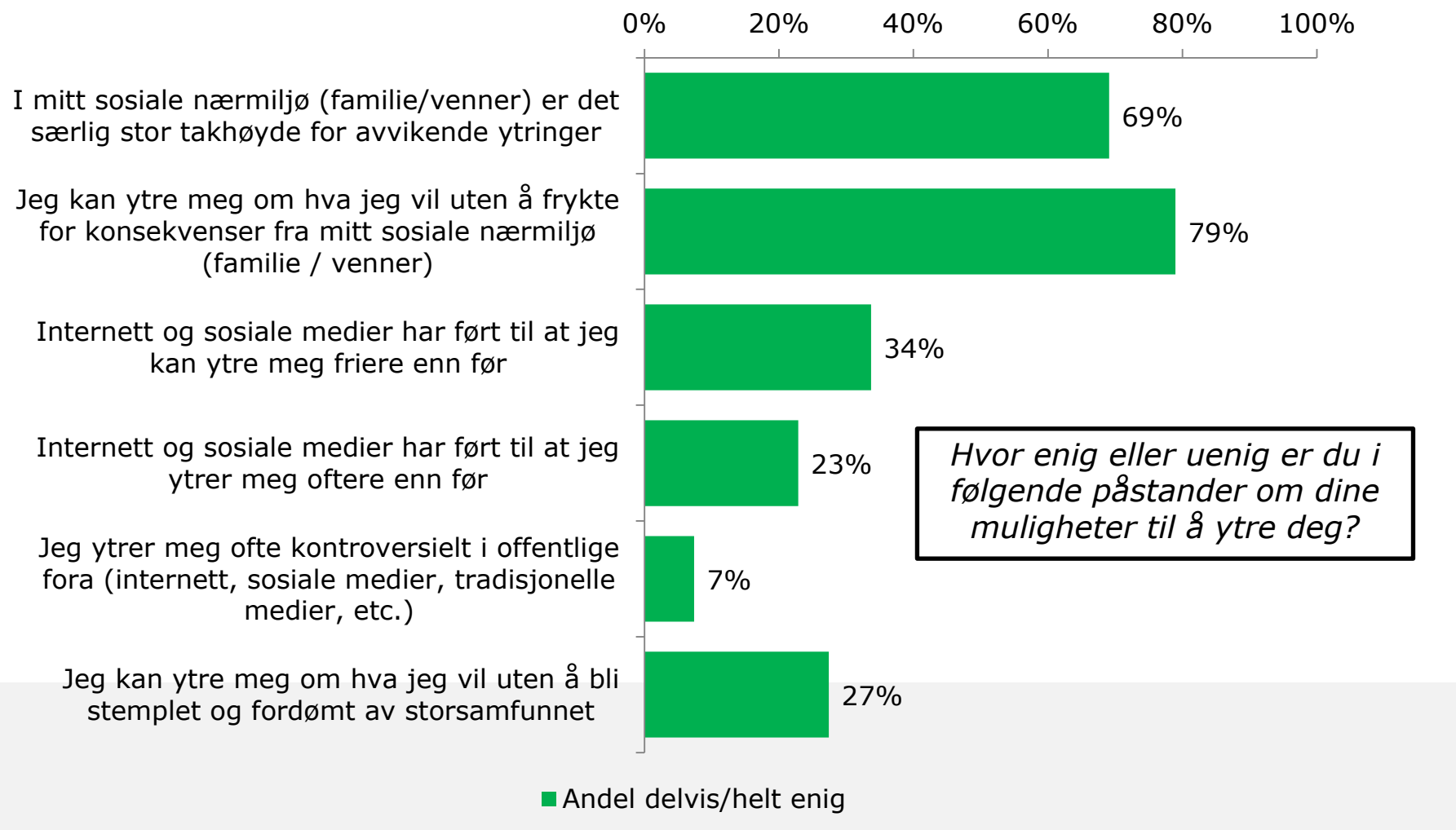
Kvinner trakasseres ofte når de ytrer seg offentlig

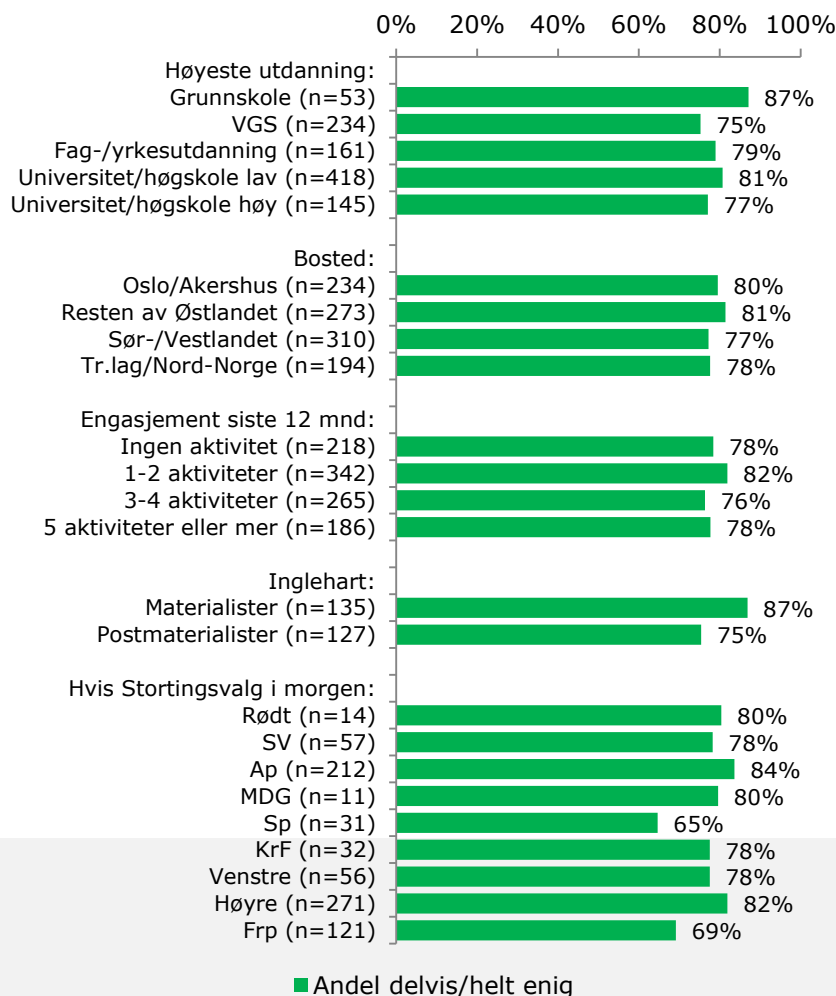
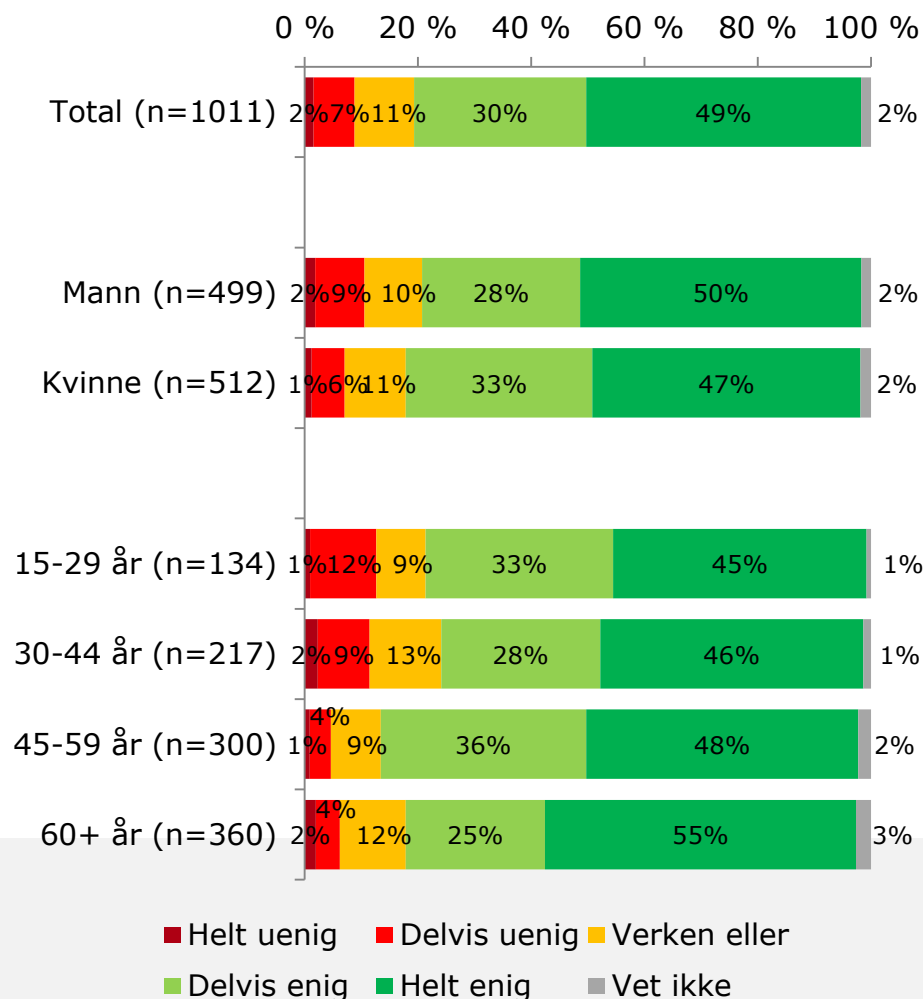
3

Opplevelse av egen ytringsfrihet

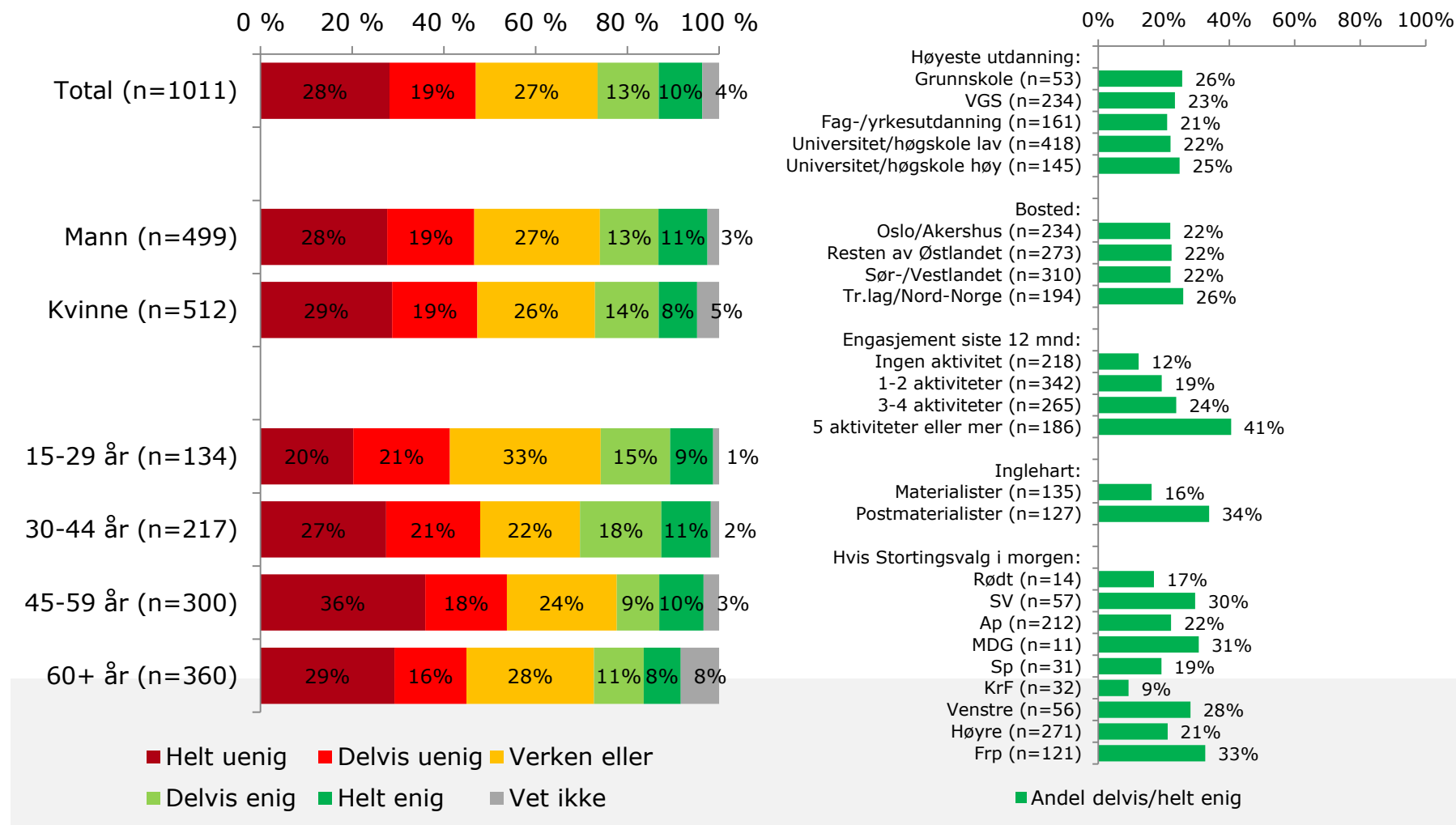
De fleste opplever stor aksept for avvikende ytringer i sitt sosiale nærmiljø, men langt færre mener de kan ytre seg om hva de vil uten å bli stemplet og fordømt av storsamfunnet

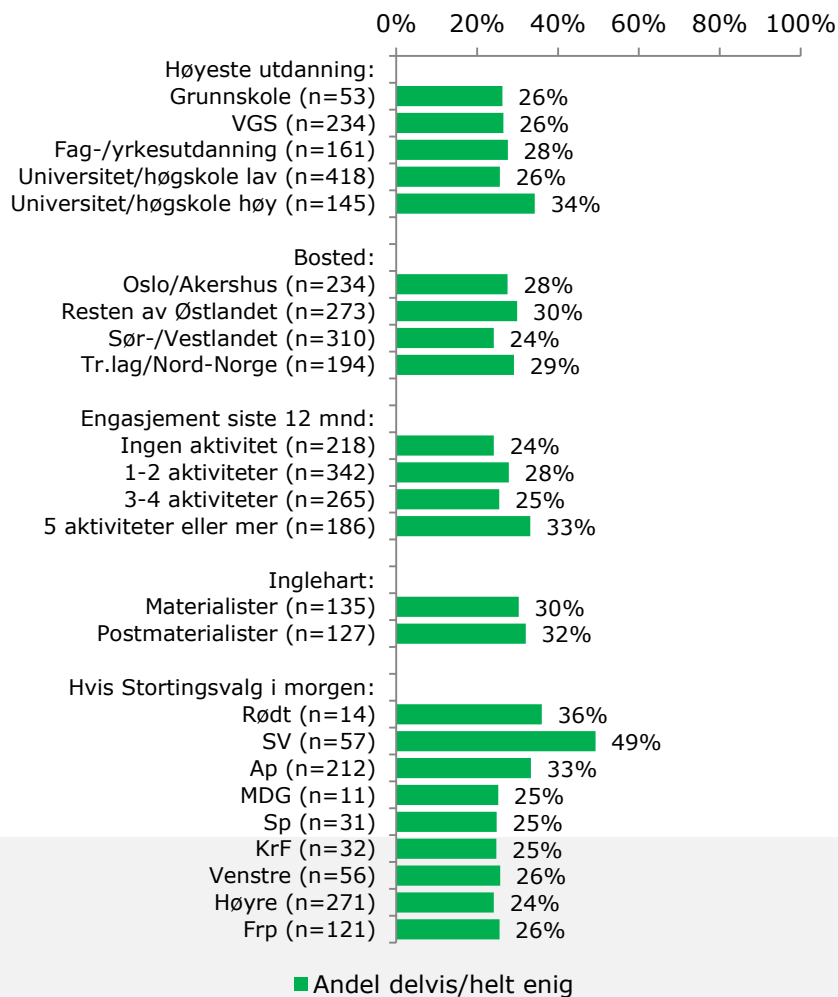
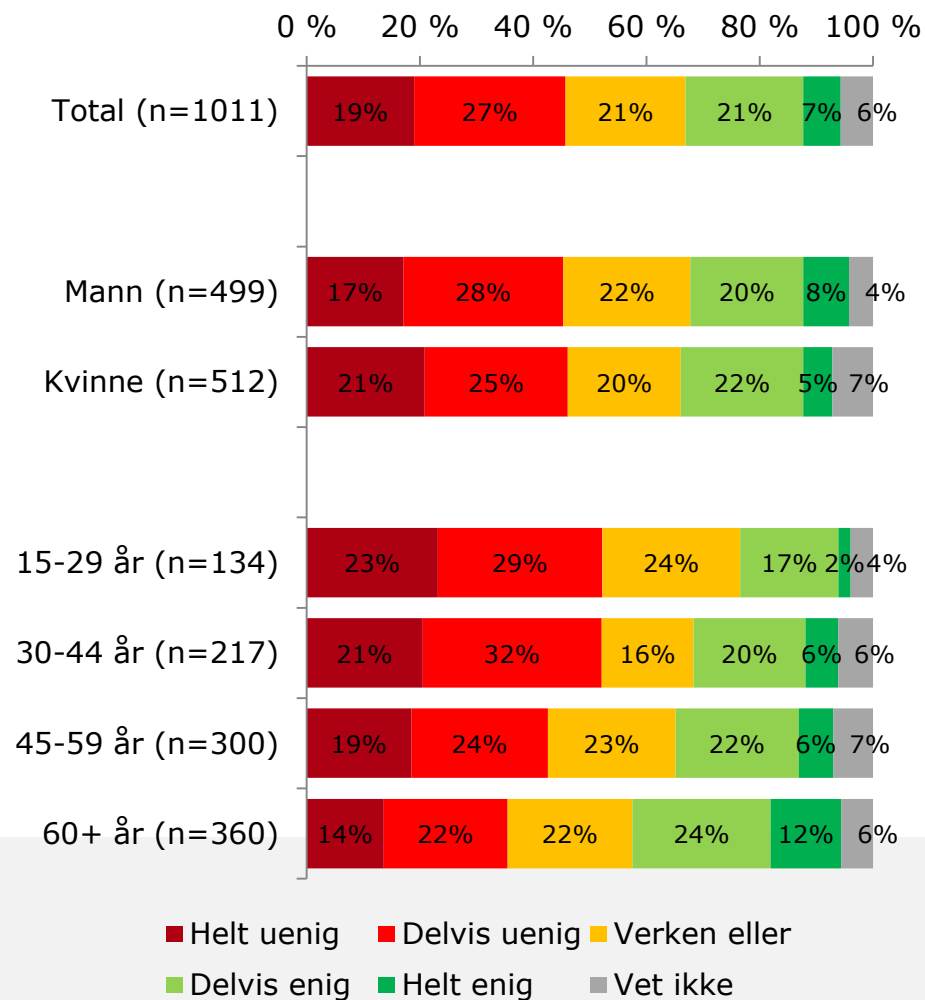
Jeg kan ytre meg om hva jeg vil uten å frykte for konsekvenser fra mitt sosiale nærmiljø (familie / venner)

Internett og sosiale medier har ført til at jeg ytrer meg oftere enn før

Jeg kan ytre meg om hva jeg vil uten å bli stemplet og fordømt av storsamfunnet

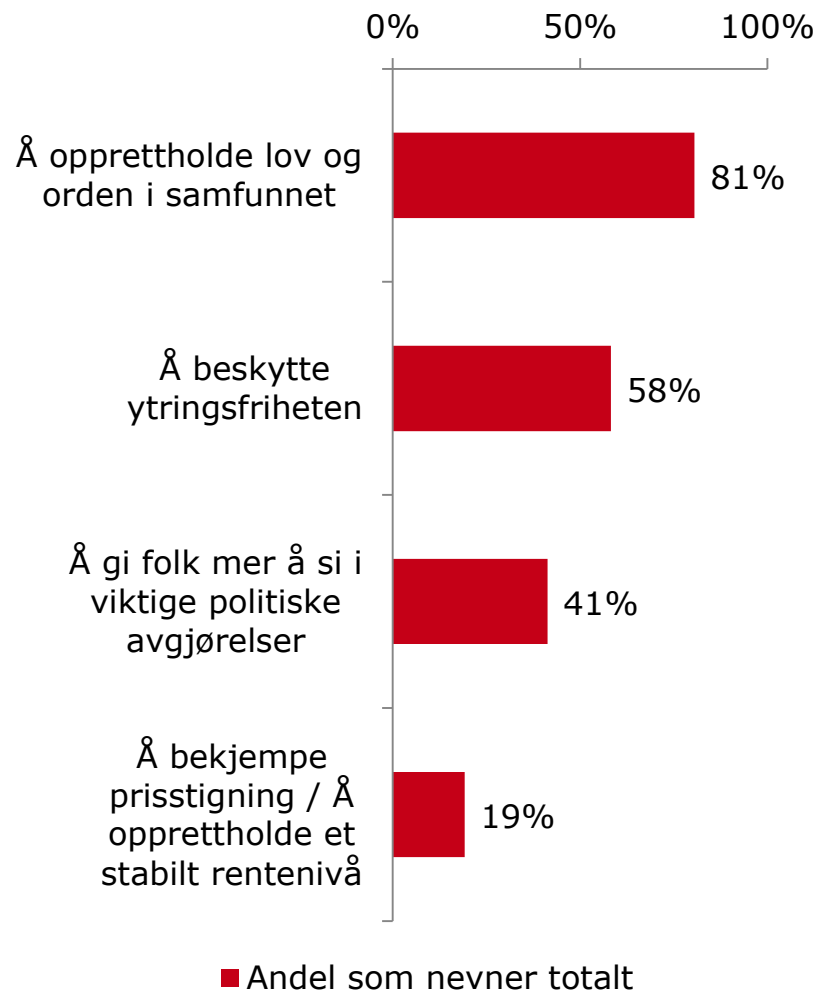
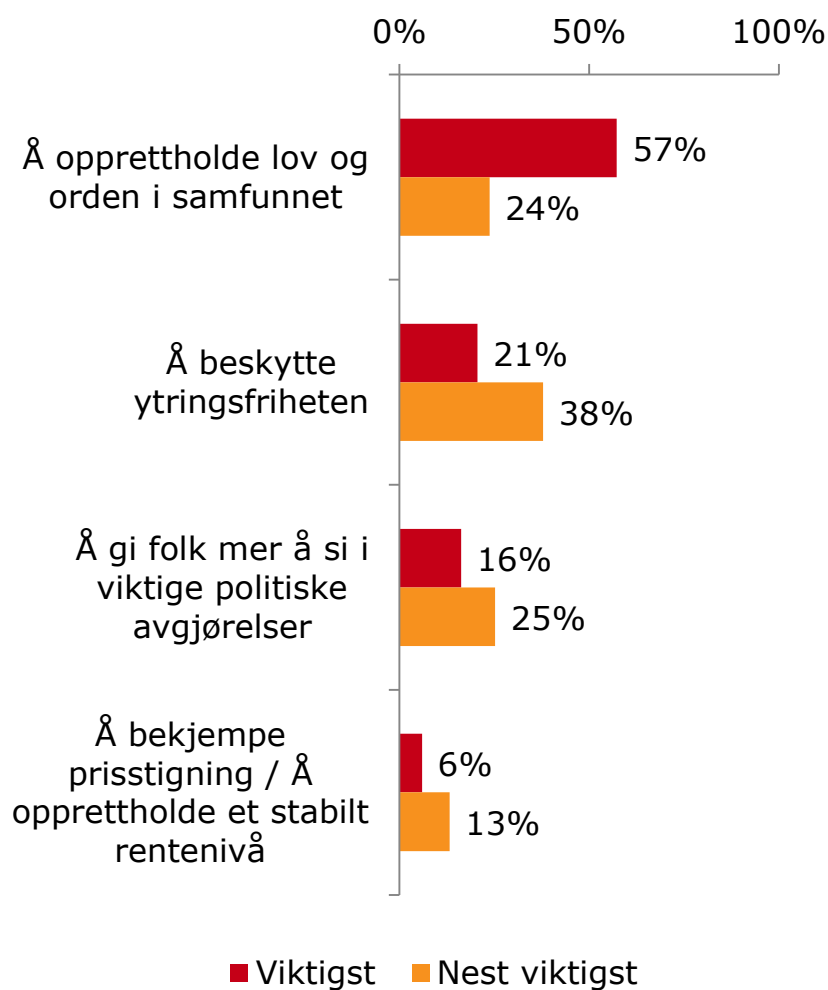
4

Hvor høyt prioriteres ytringsfrihet i Norge, sammenlignet med andre samfunns mål?

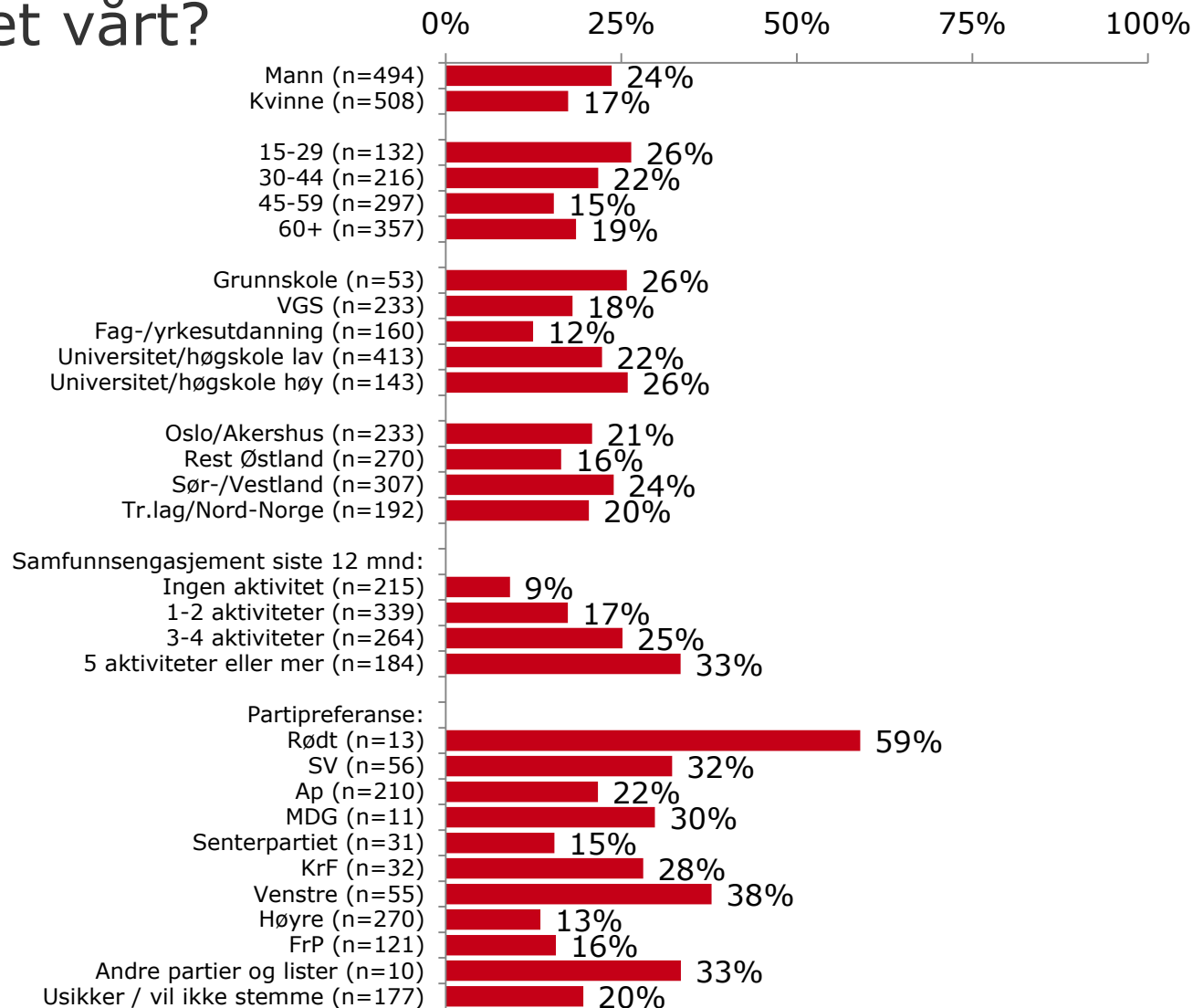
Disse spørsmålene ble stilt helt først i undersøkelsen, uten at ordet ytringsfrihet var nevnt på forhånd.

Dette for å unngå at prioriteringen ble påvirket av andre spørsmål.

Hva bør være det viktigste målet for landet vårt de neste 10 årene?

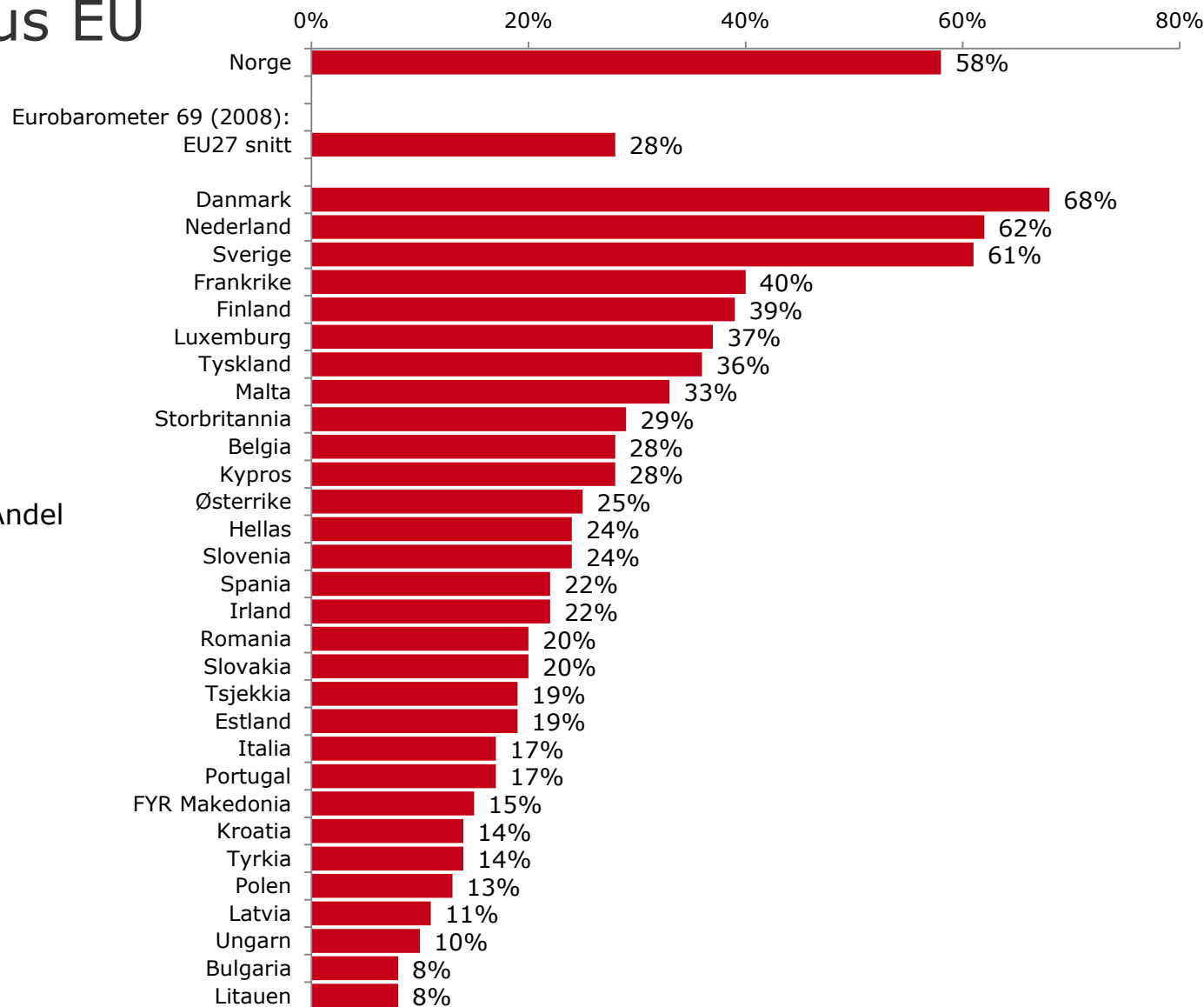

Hvem mener ytringsfrihet bør være det viktigste målet for landet vårt?

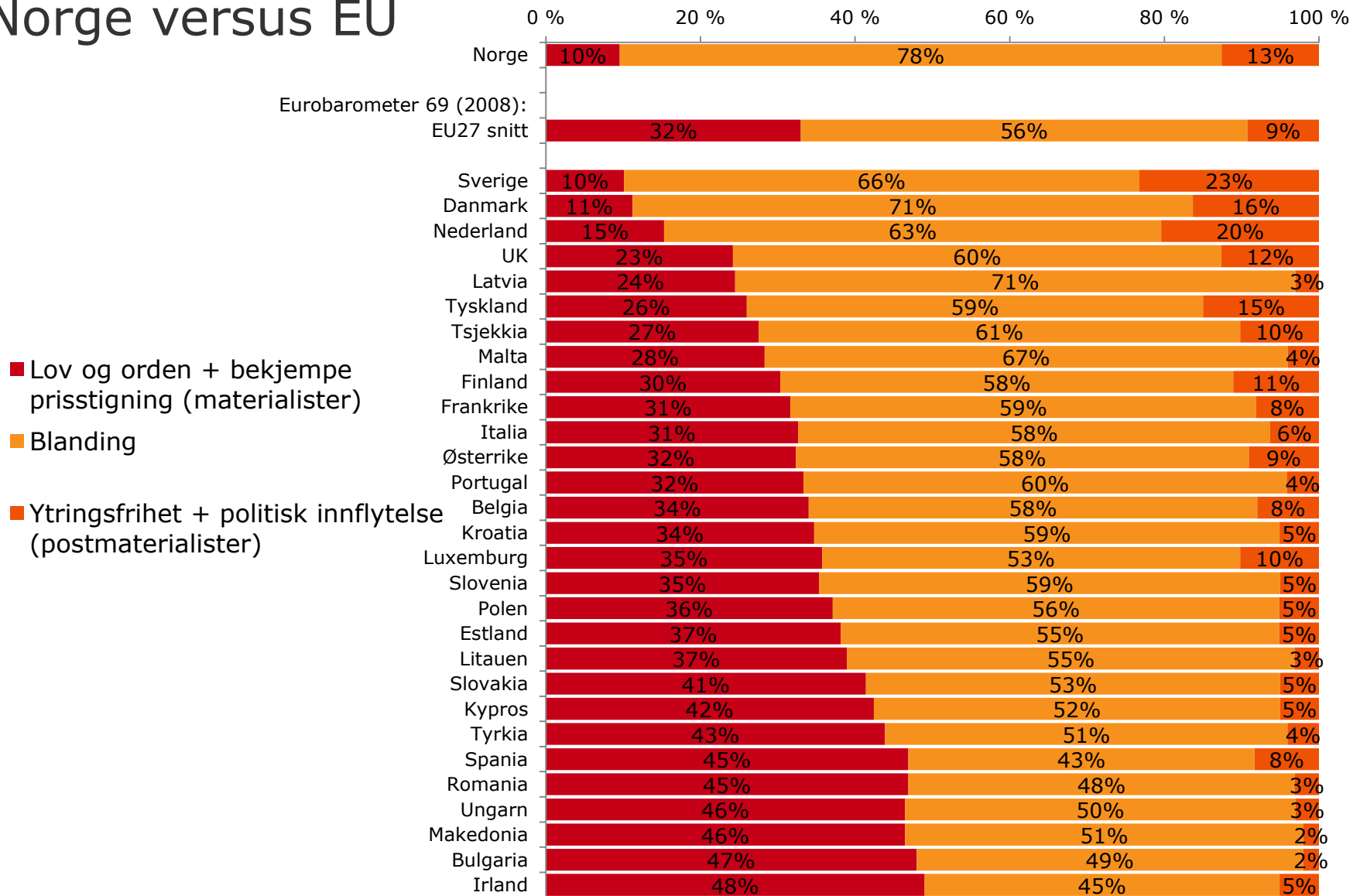

Norge versus EU

■ "Å beskytte
ytringsfriheten": Andel
som nevner totalt

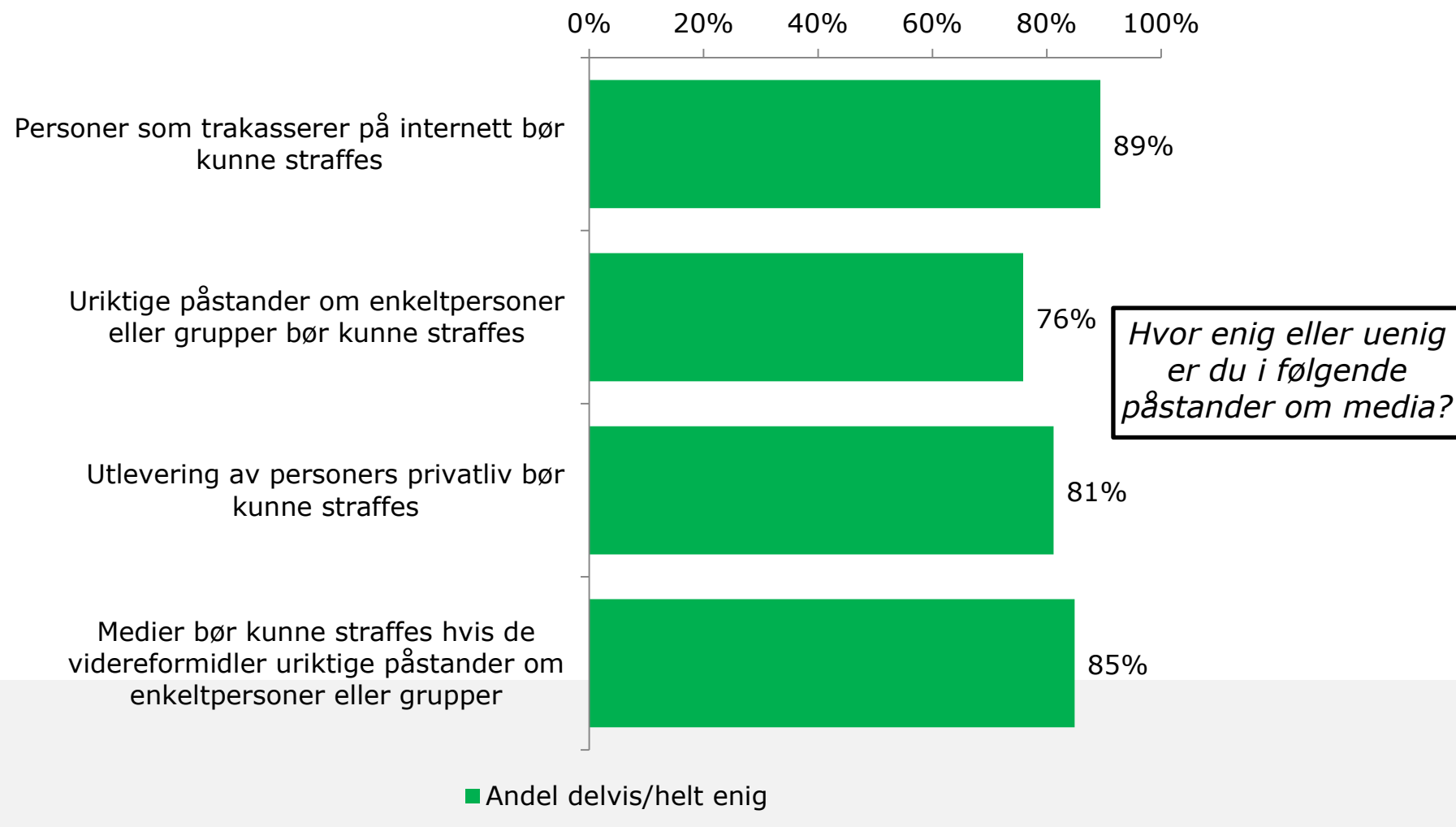
Norge versus EU

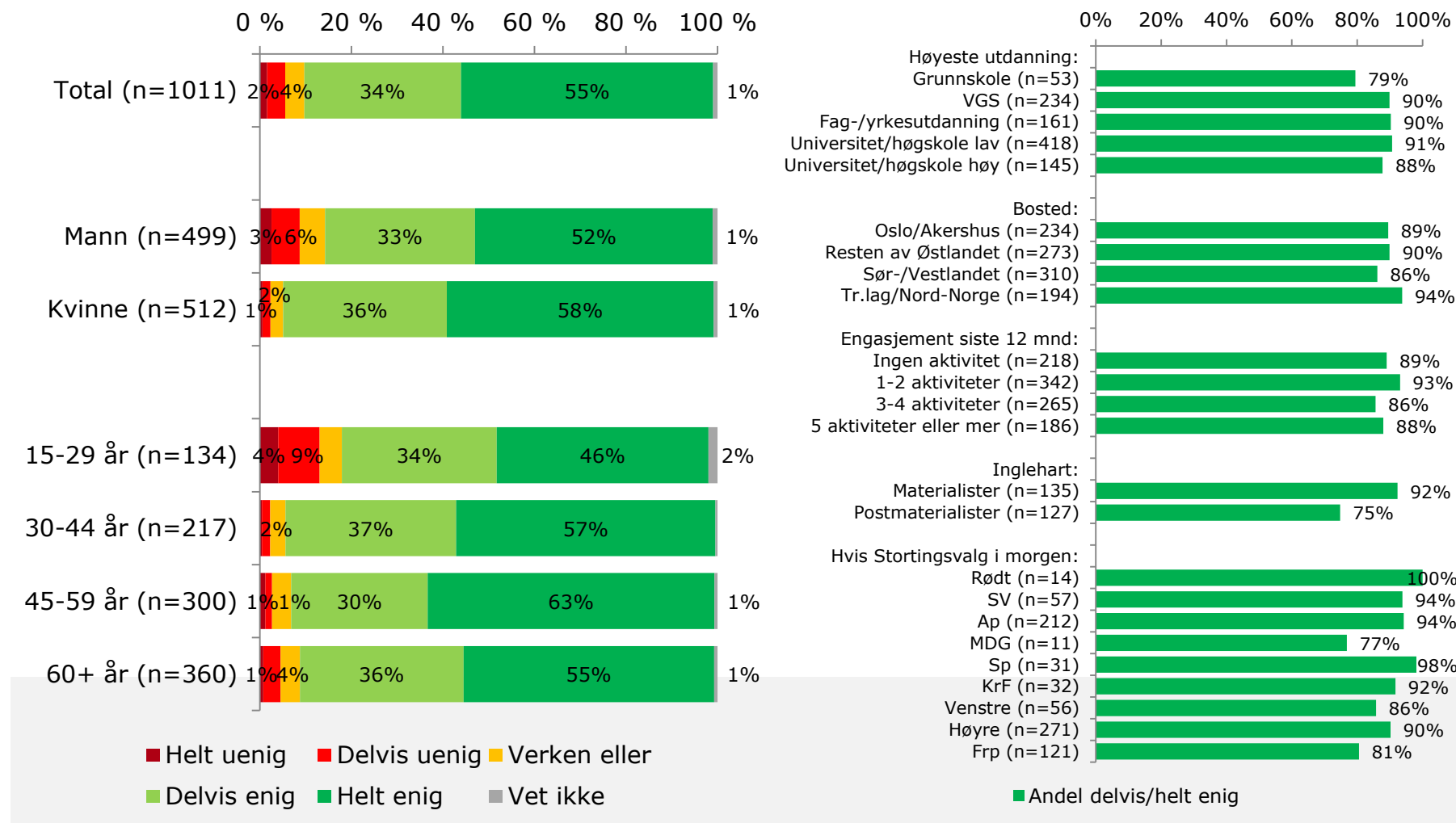
5

Ytringer i media

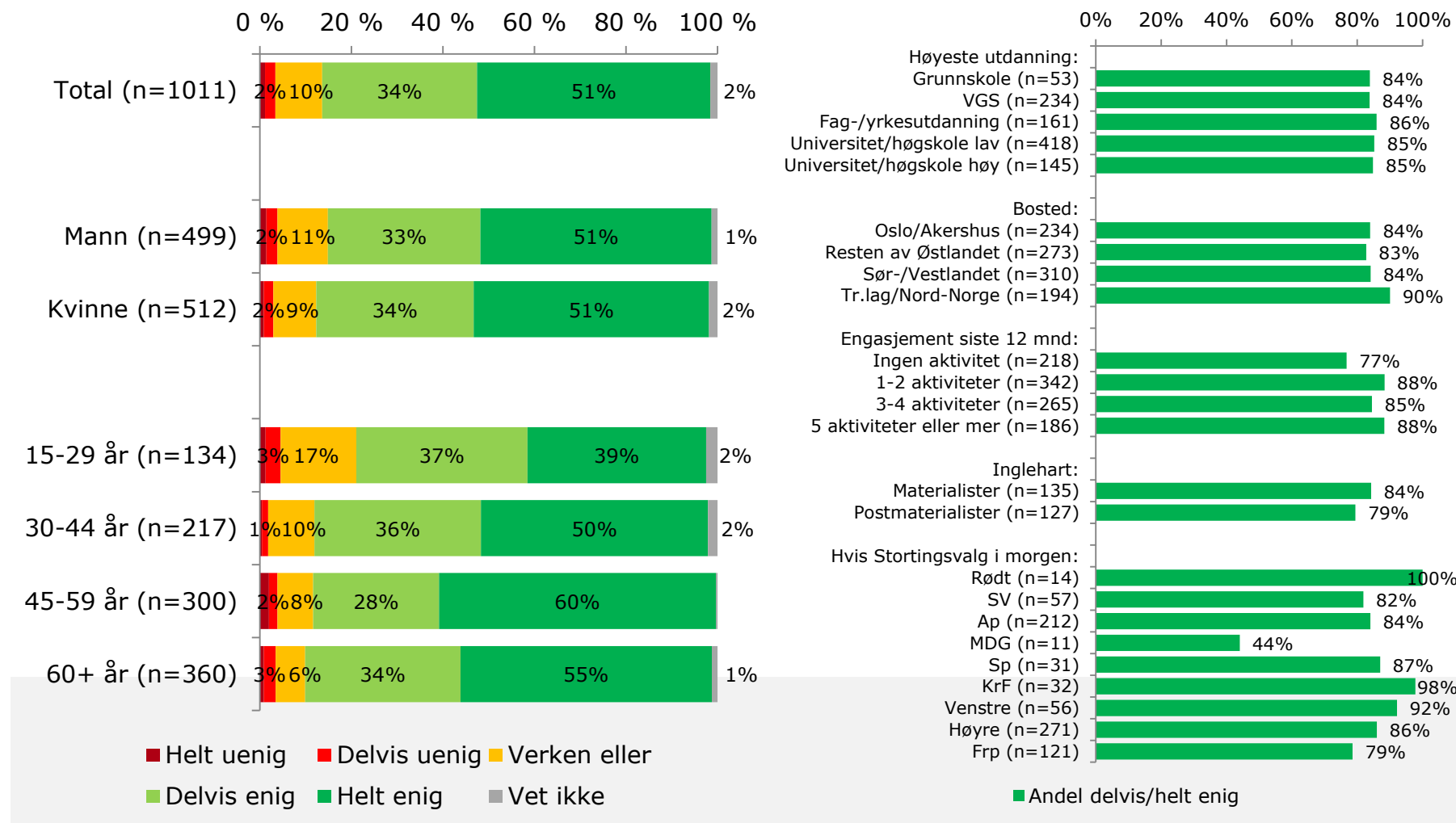
Det er stor oppslutning om at personer og medier bør kunne straffes dersom de trakasserer, utleverer personers privatliv eller videreformidler uriktige påstander

Personer som trakasserer på internett bør kunne straffes

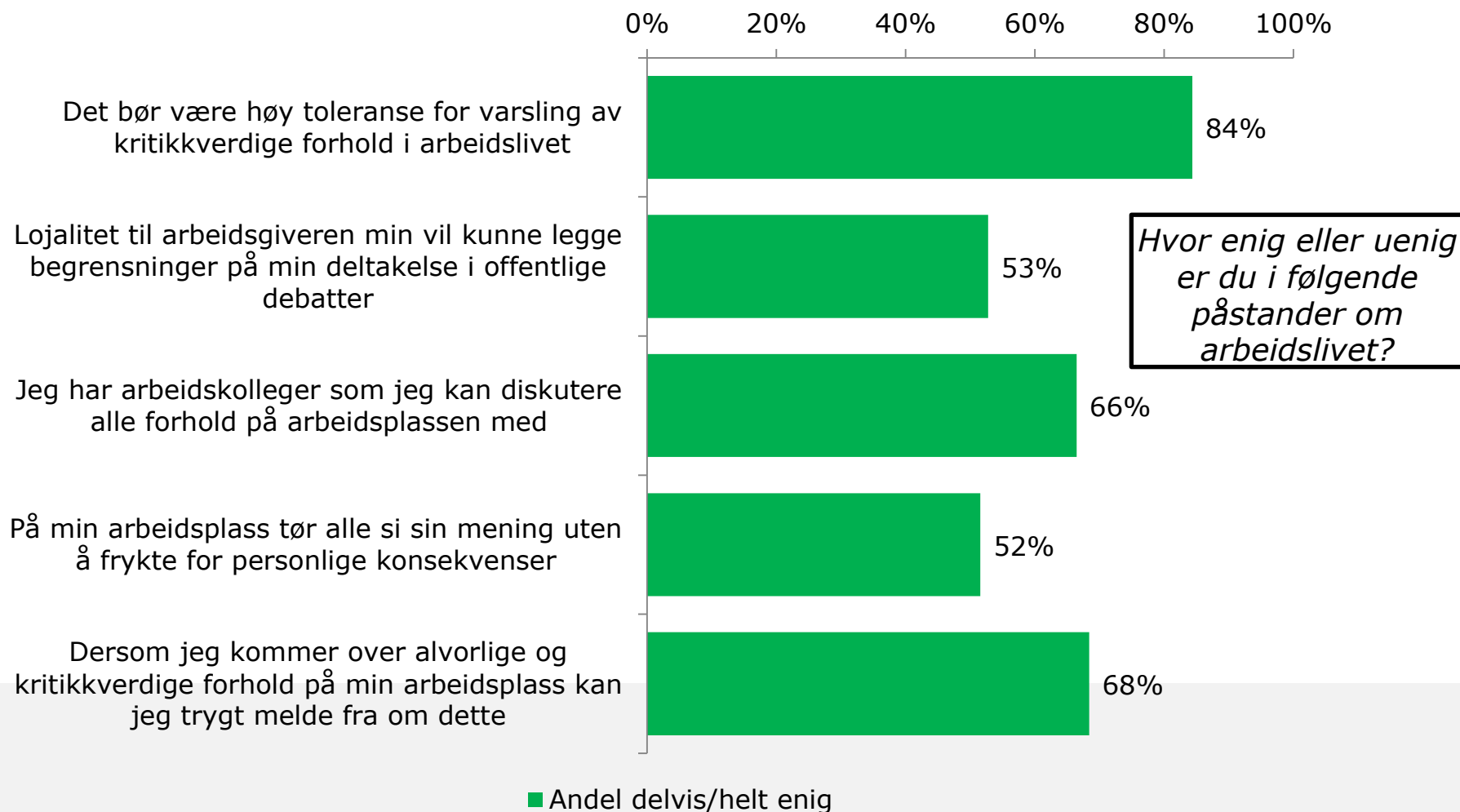
Medier bør kunne straffes hvis de videreformidler uriktige påstander om enkeltpersoner eller grupper

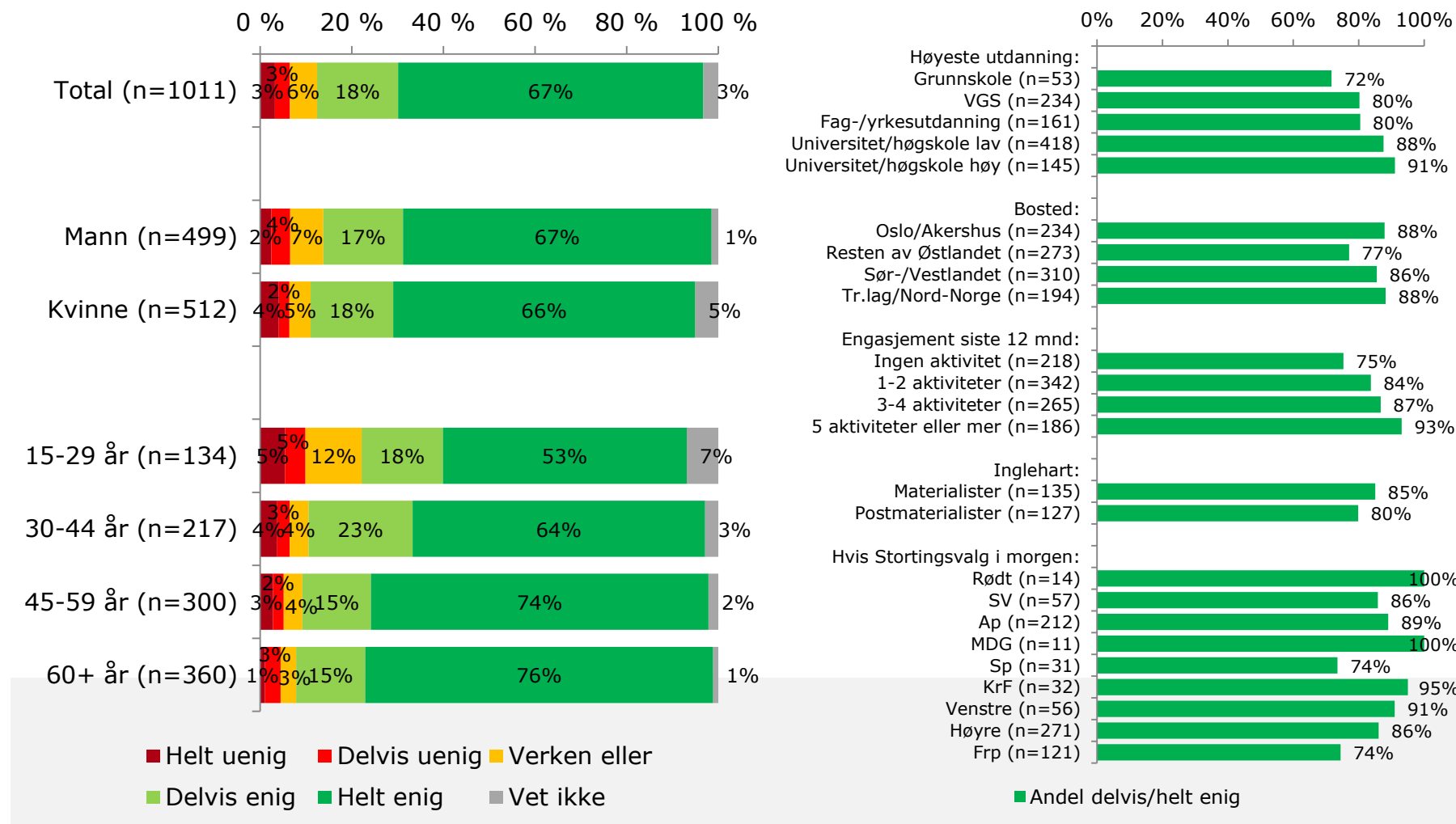
6

Arbeidslivet

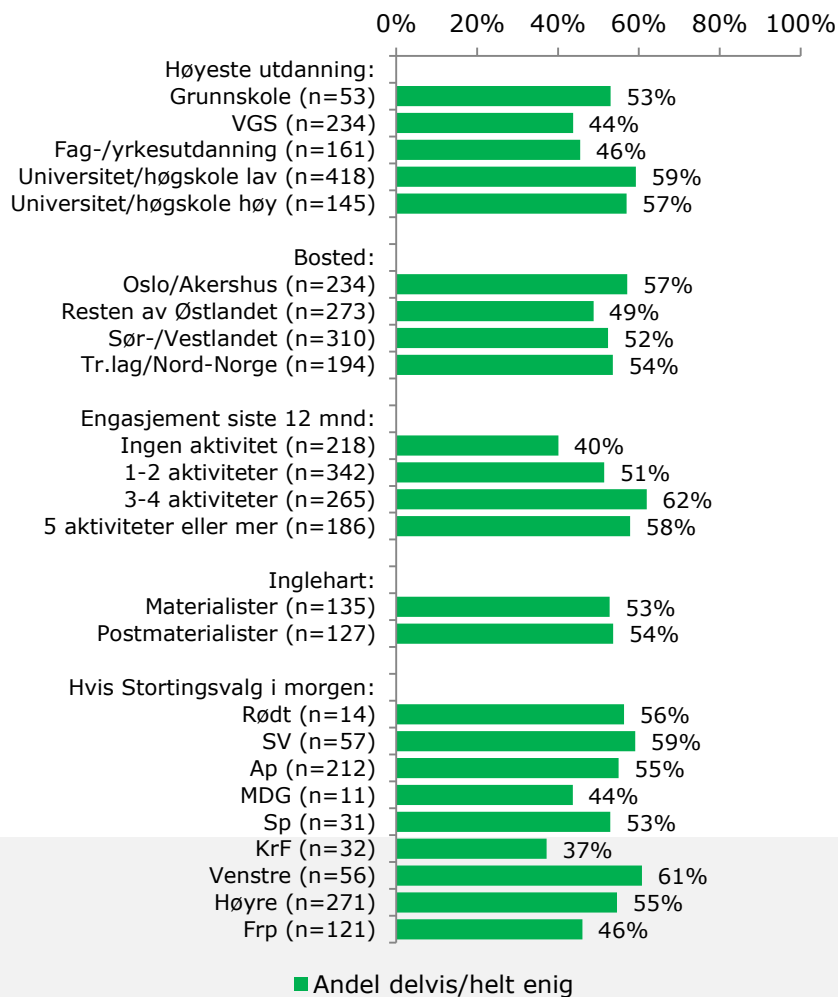
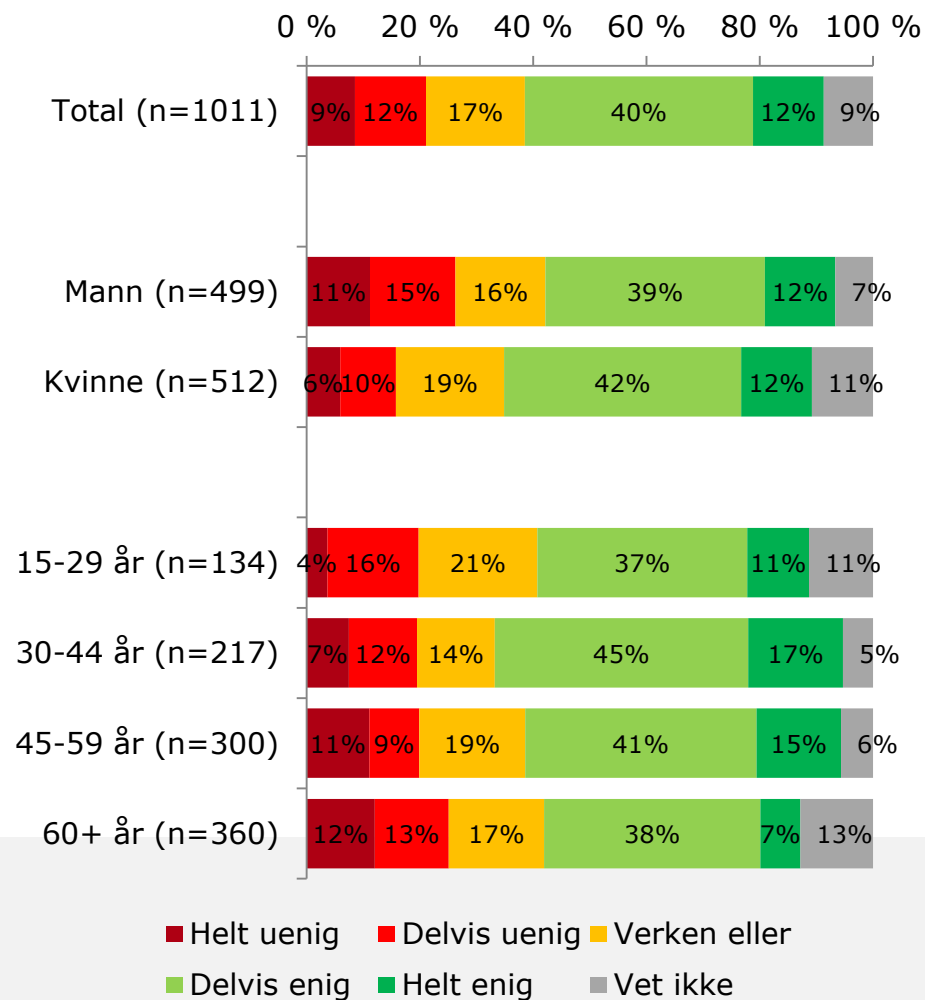
De fleste mener det bør være høy toleranse for varsling på arbeidsplassen, men mange opplever at jobben begrenser deres ytringsfrihet

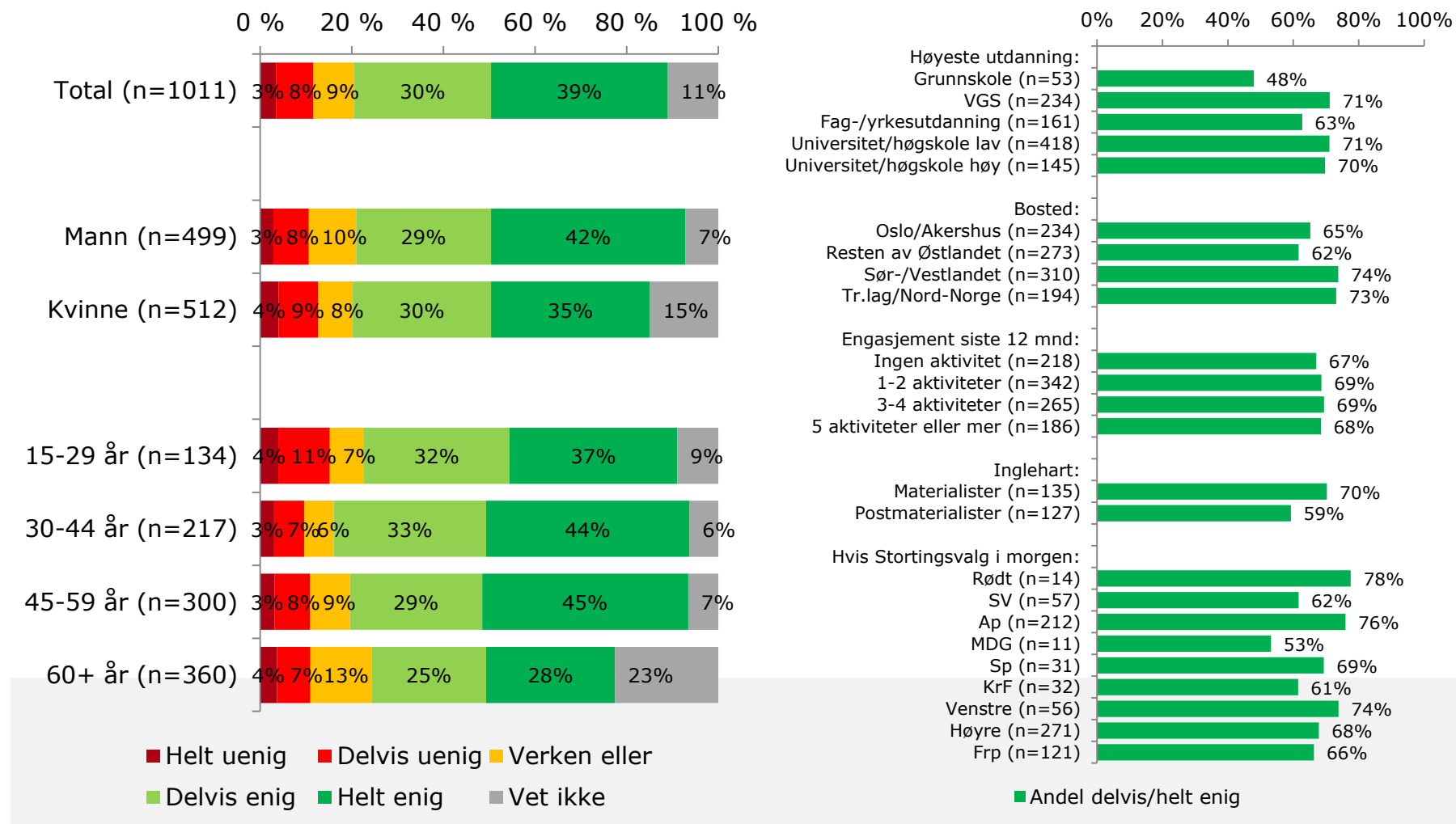
Det bør være høy toleranse for varsling av kritikkverdige forhold i arbeidslivet

Lojalitet til arbeidsgiveren min vil kunne legge begrensninger på min deltakelse i offentlige debatter

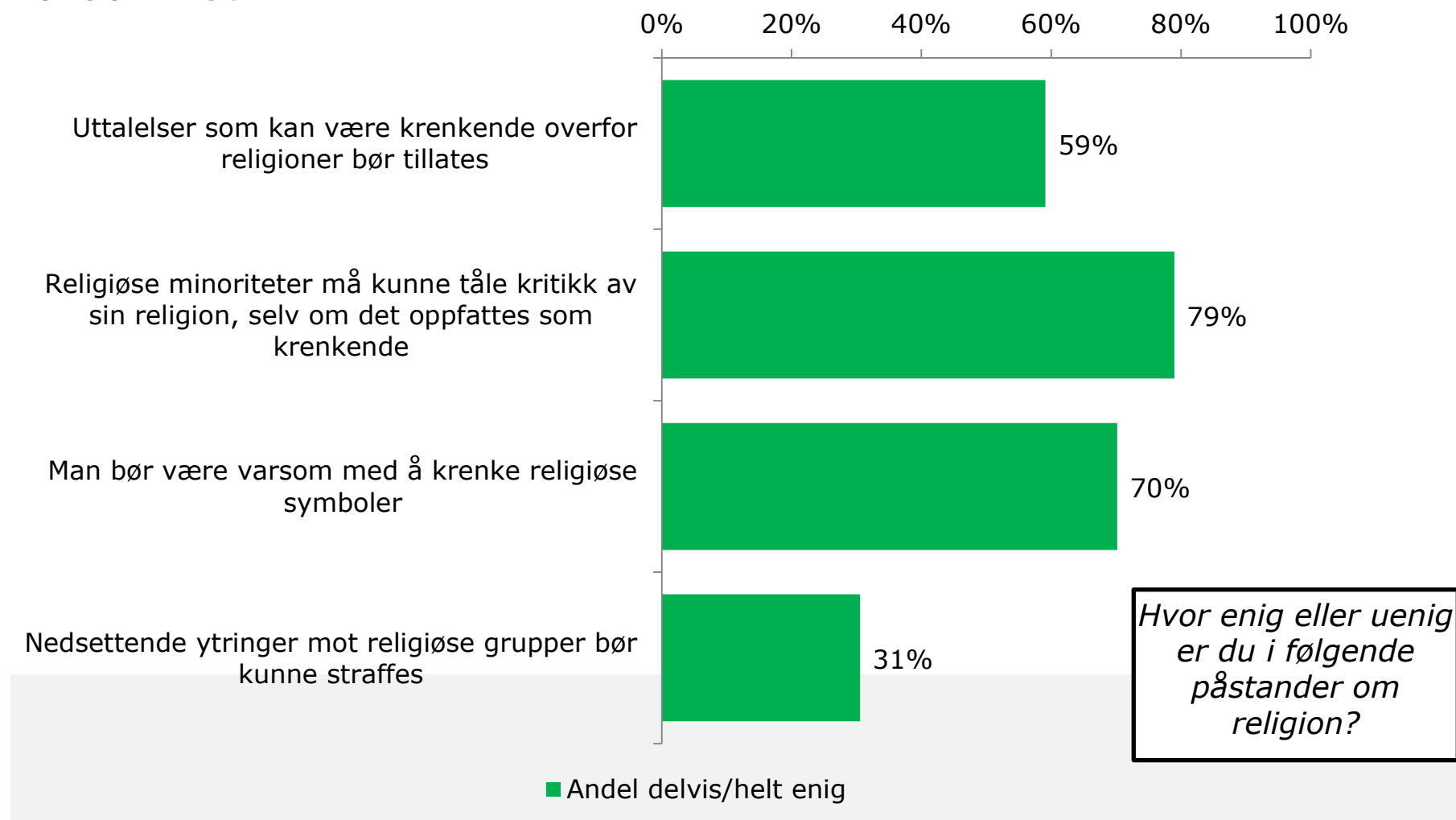
Dersom jeg kommer over alvorlige og kritikkverdige forhold på min arbeidsplass kan jeg trygt melde fra om dette

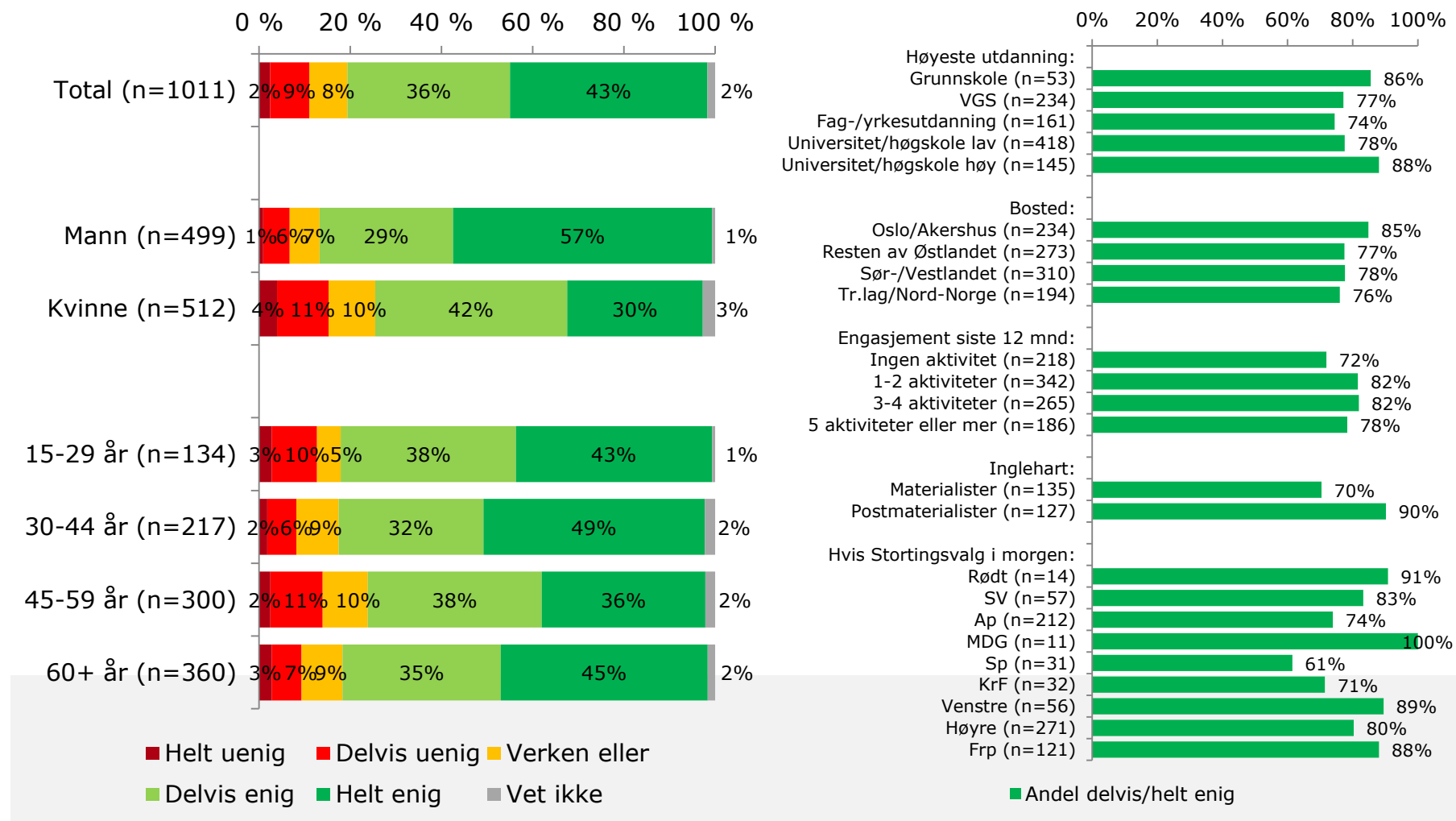
7

Religion

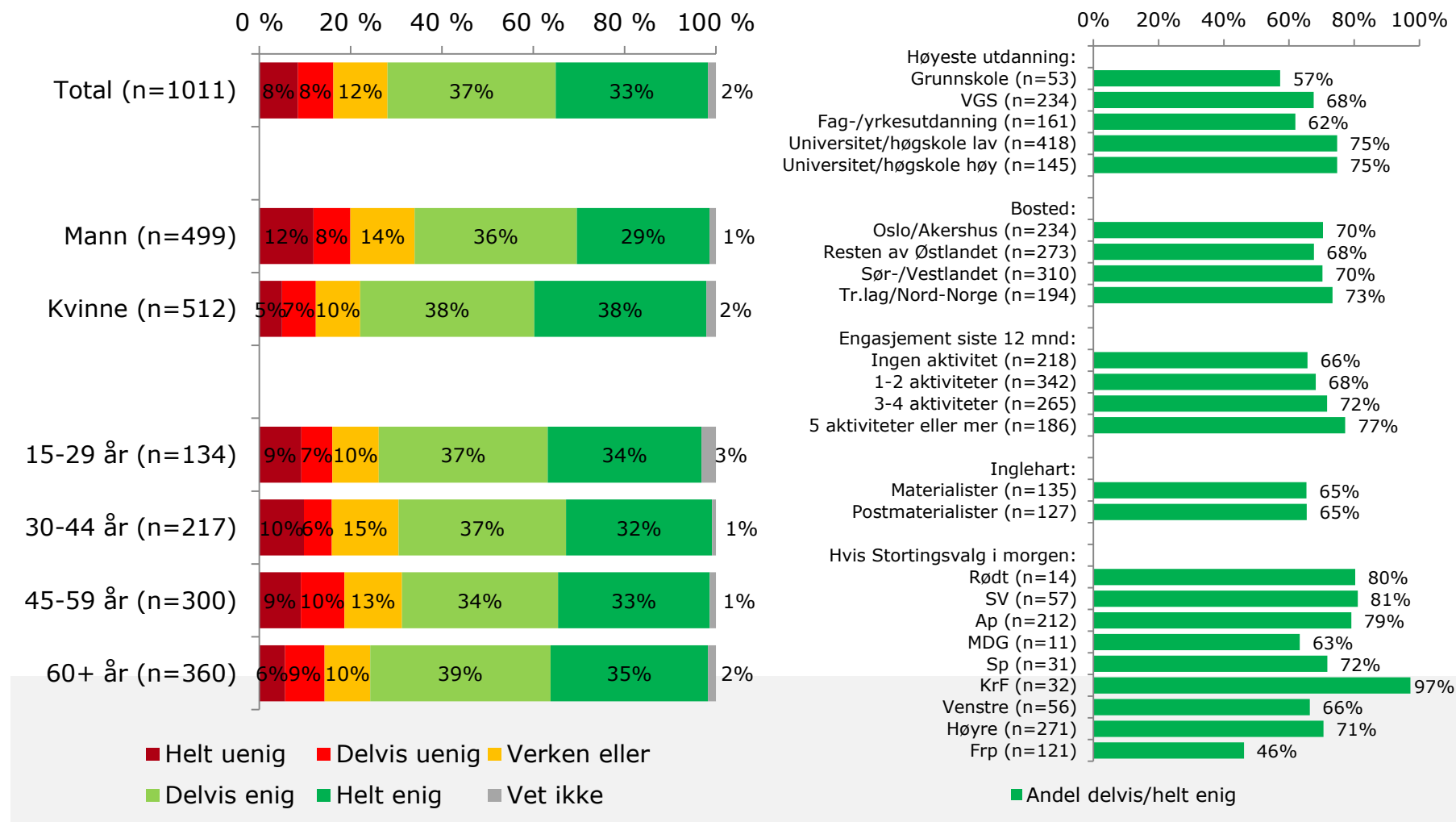
De fleste mener at religiøse minoriteter må kunne tåle kritikk av deres religion, men samtidig mener mange at man bør vise varsomhet

Religiøse minoriteter må kunne tåle kritikk av sin religion, selv om det oppfattes som krenkende

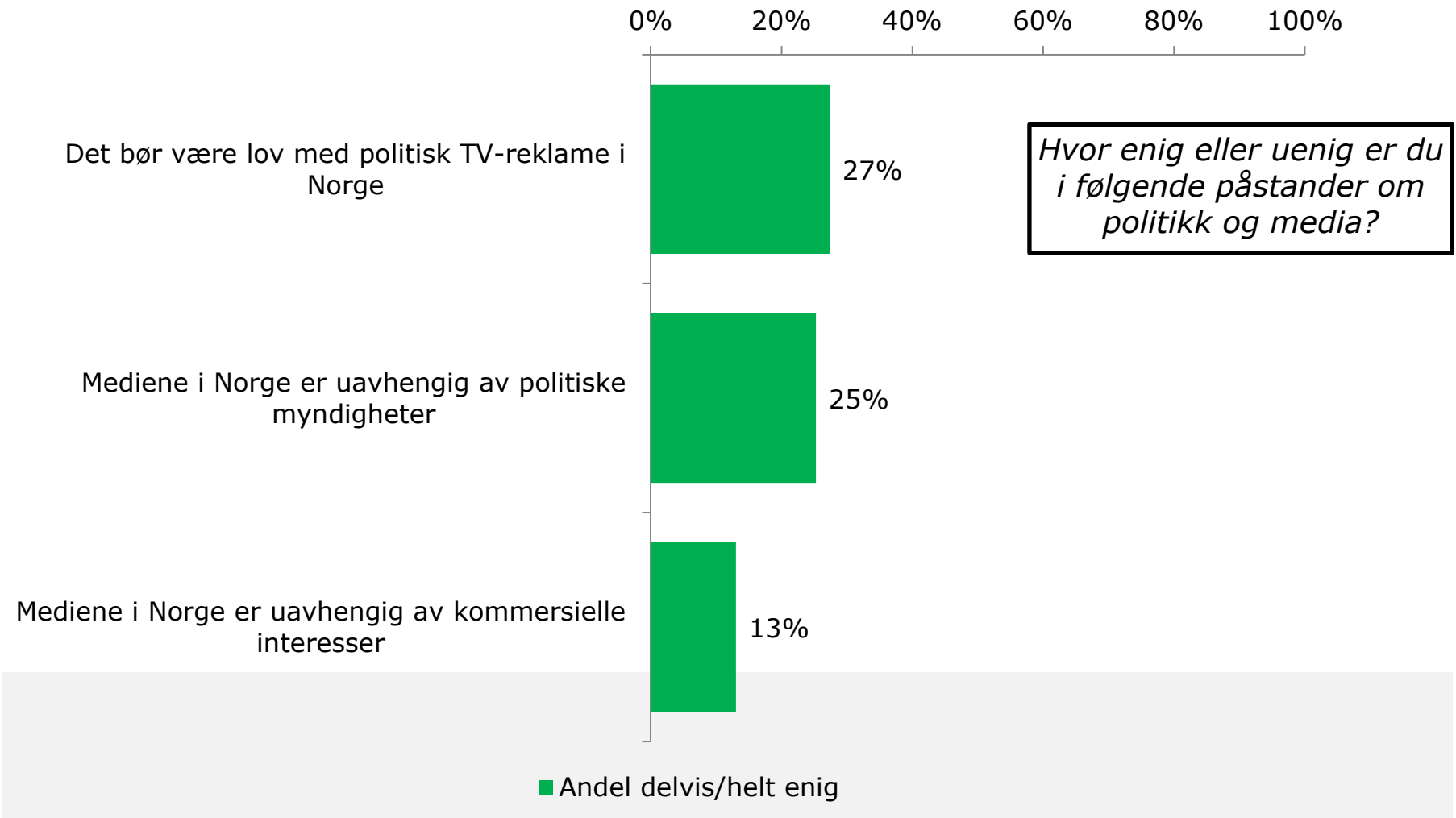
Man bør være varsom med å krenke religiøse symboler

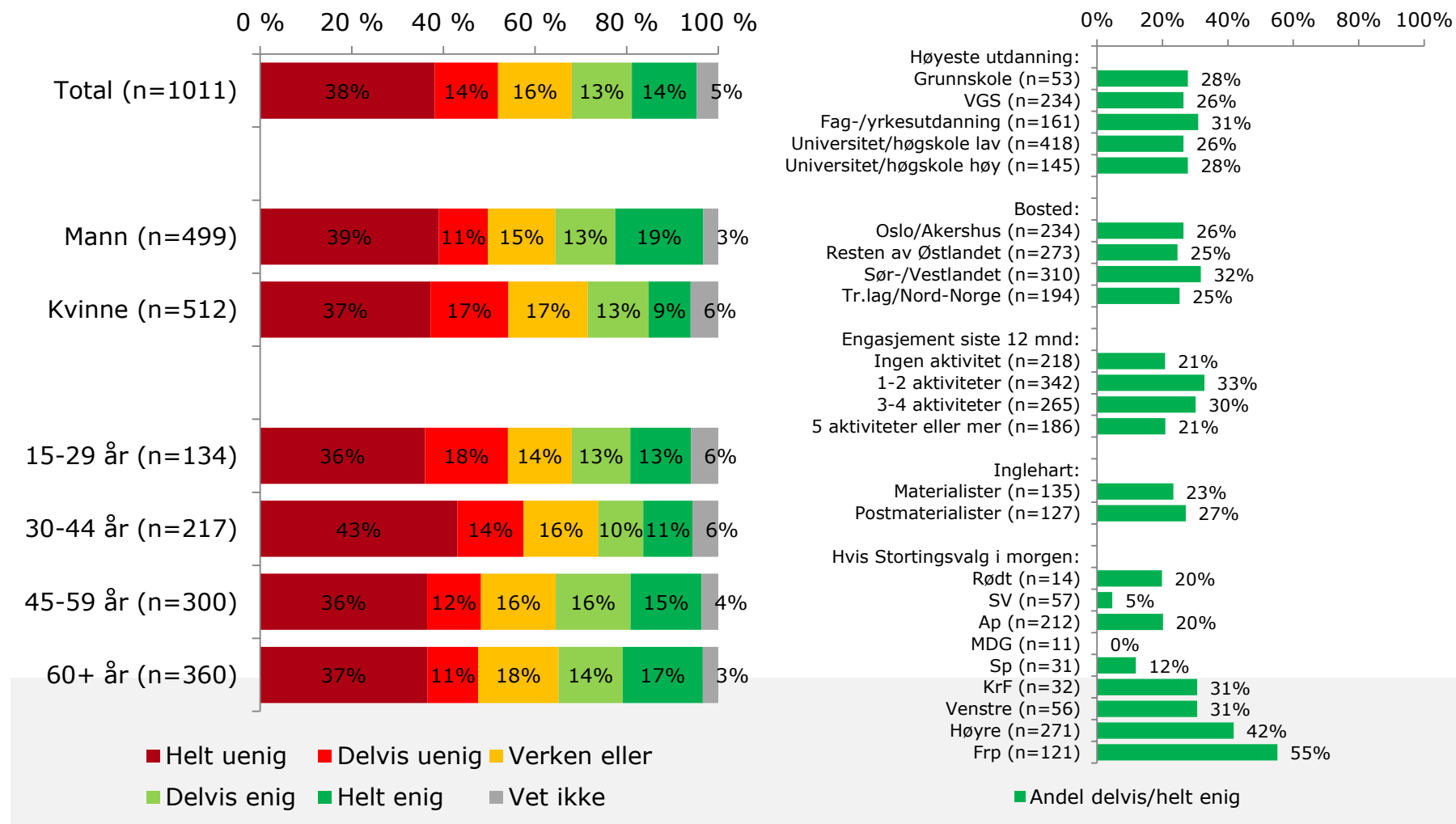
8

Politikk og media

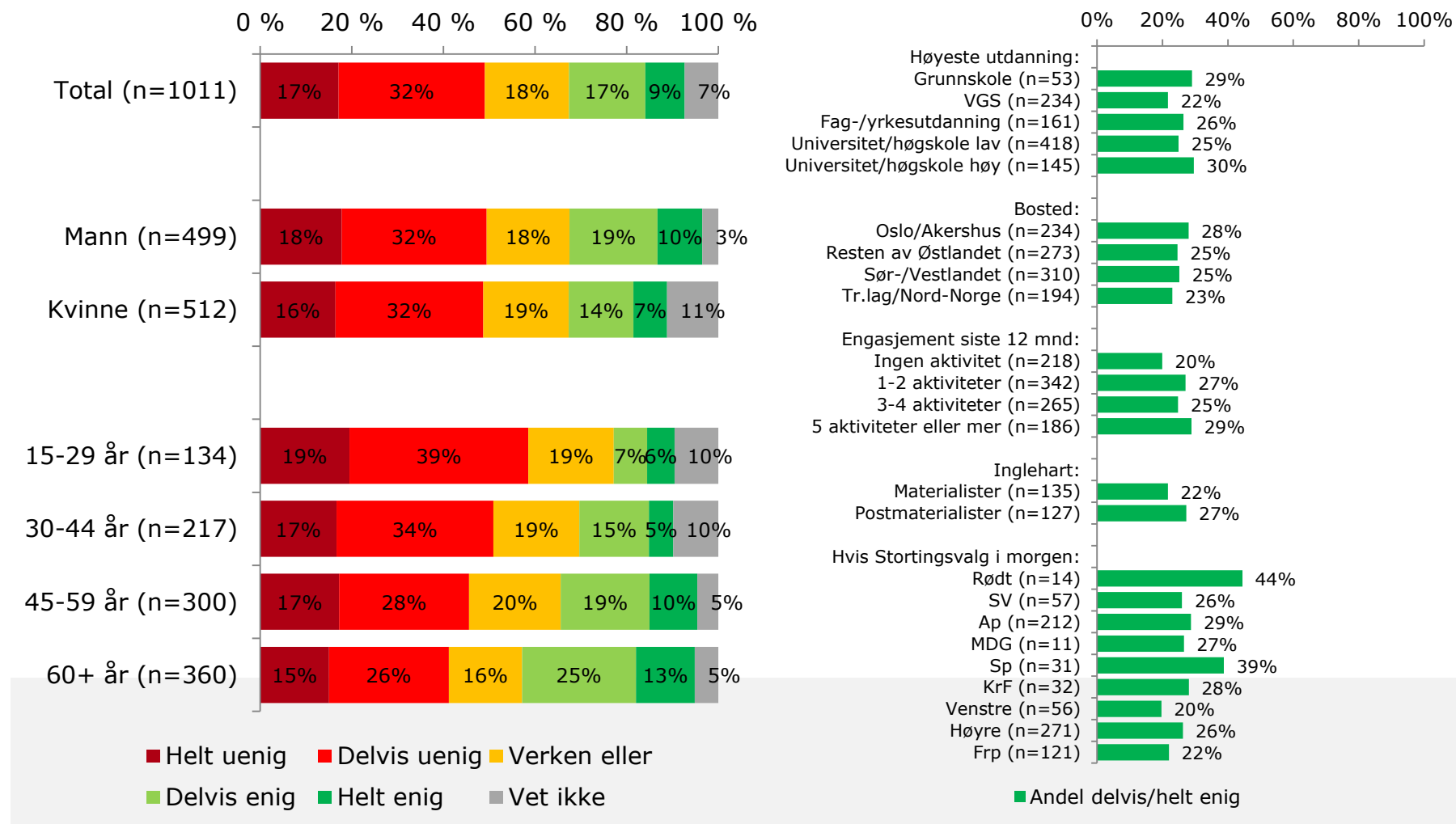
Relativt få ønsker å tillate politisk TV-reklame i Norge. Mediene oppfattes i stor grad å være avhengige av politiske myndigheter og kommersielle interesser

Det bør være lov med politisk TV-reklame i Norge

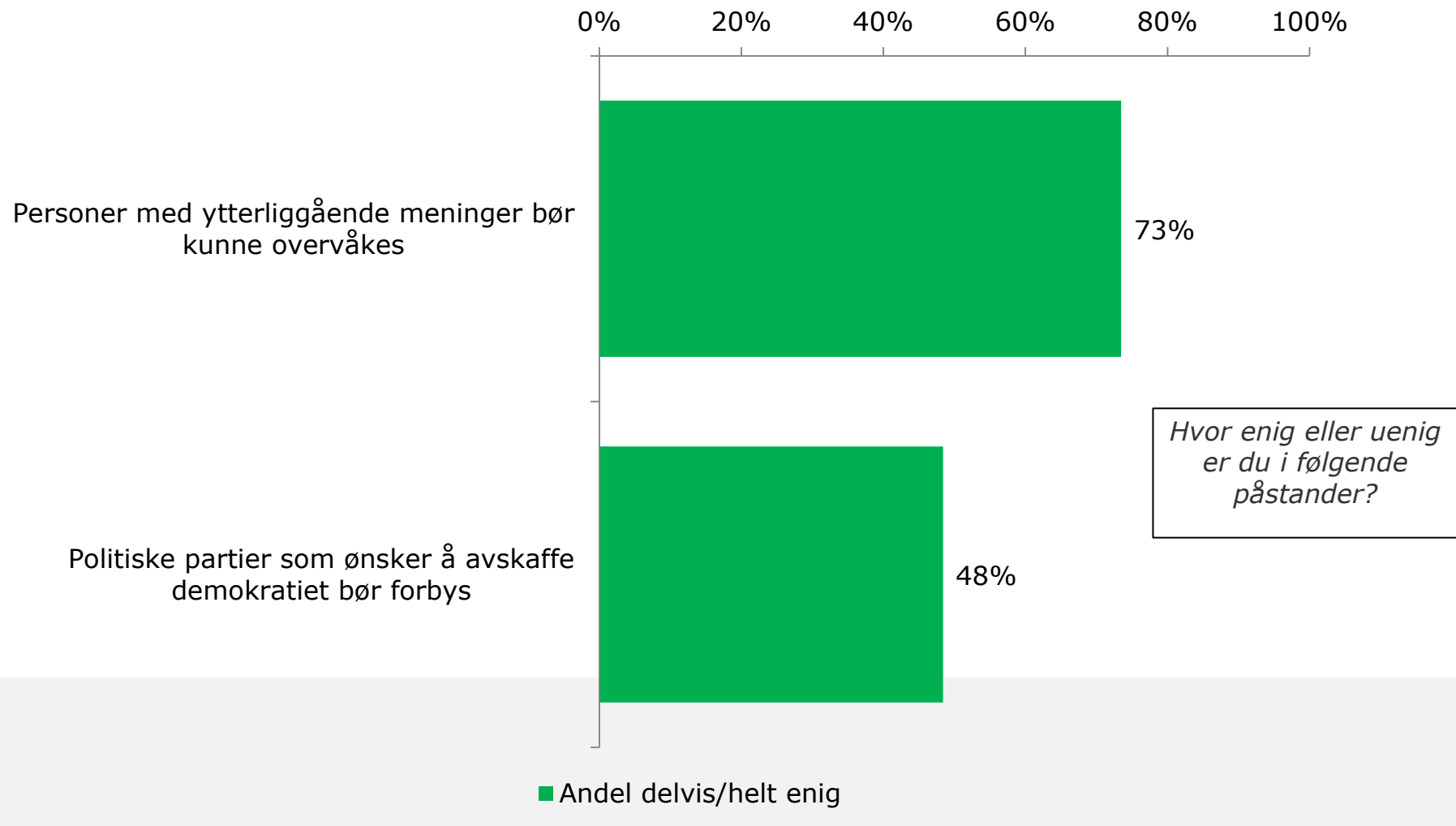
Mediene i Norge er uavhengig av politiske myndigheter

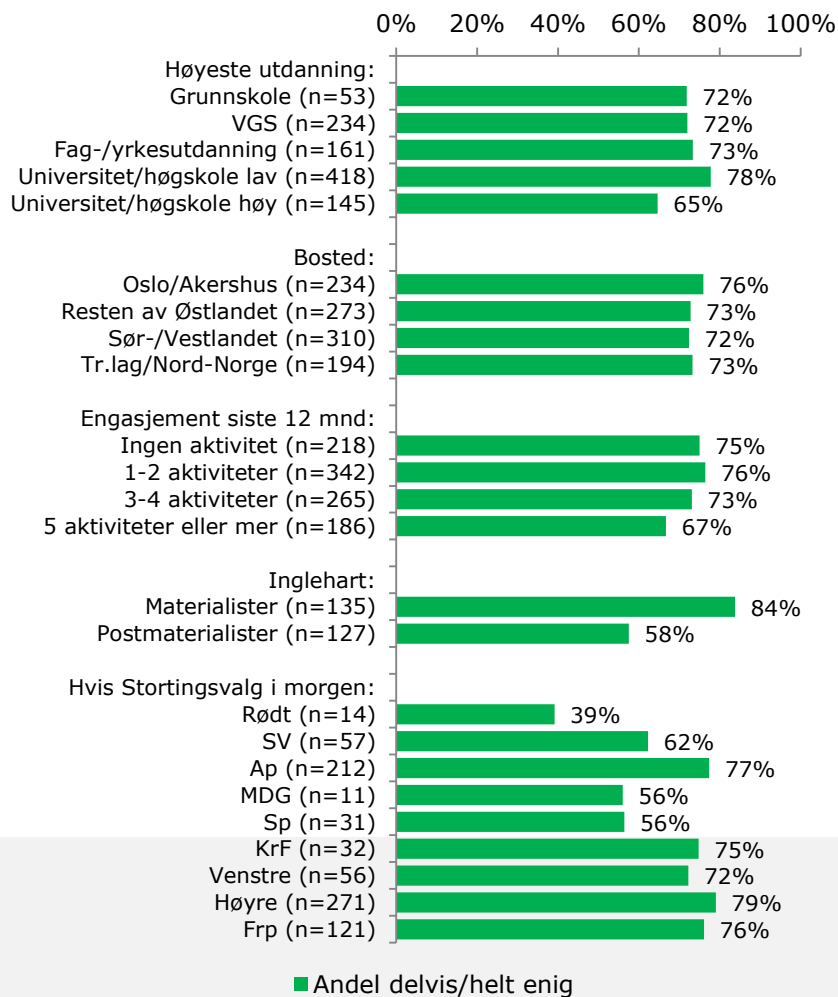
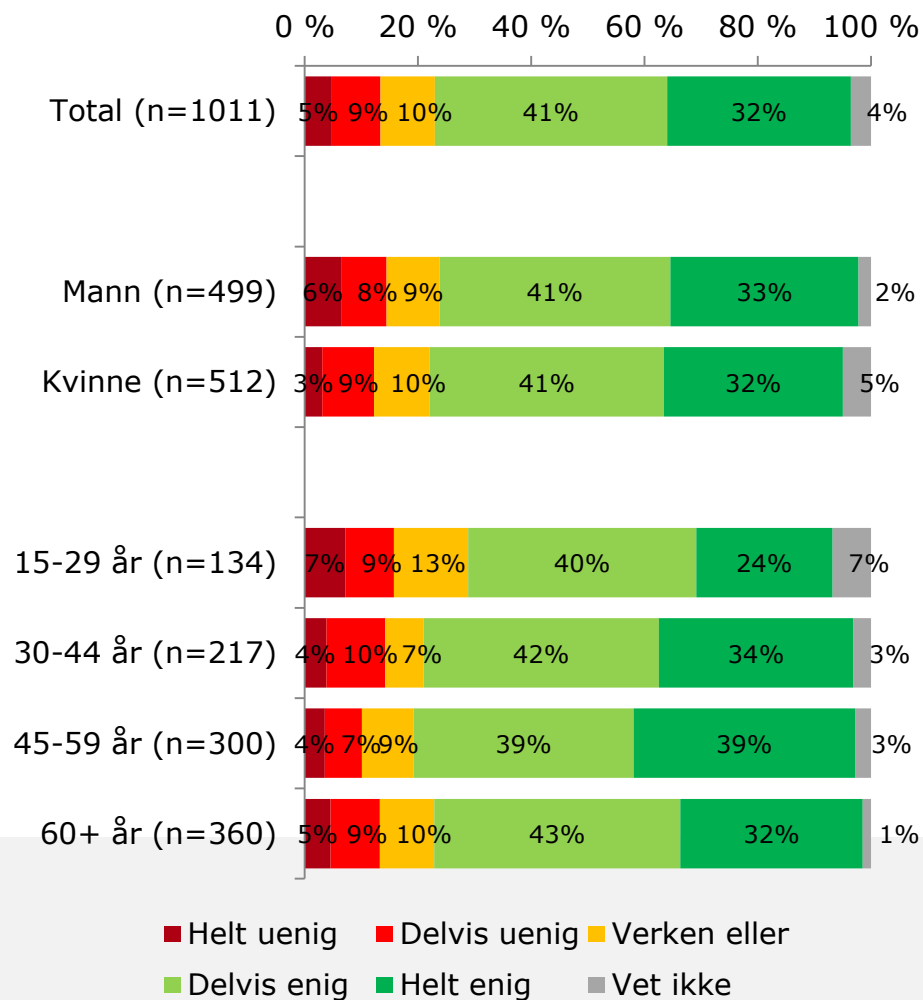
9

Politisk overvåking

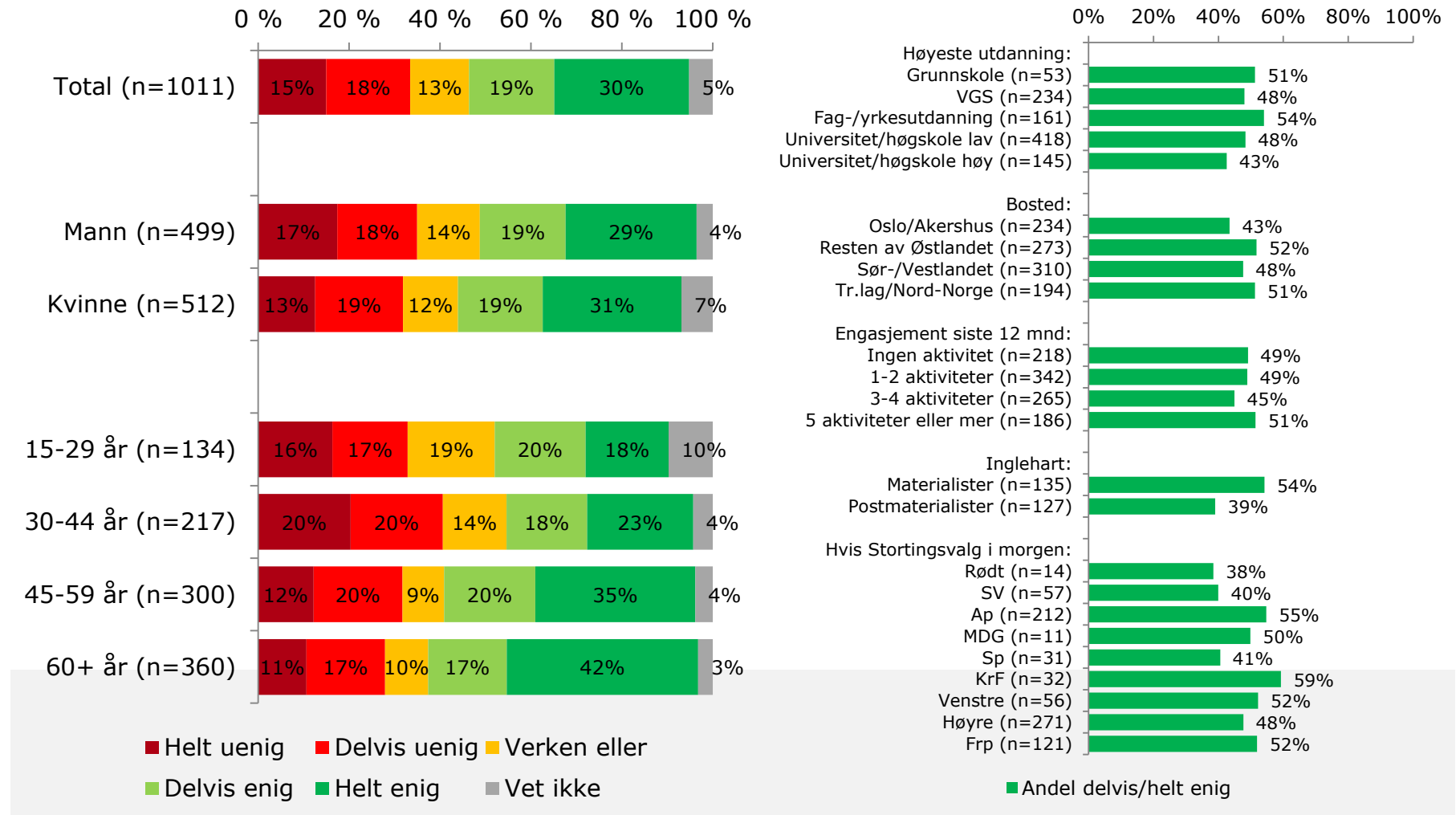
Det er stor oppslutning om overvåking av personer med ytterliggående meninger

Personer med ytterliggående meninger bør kunne overvåkes

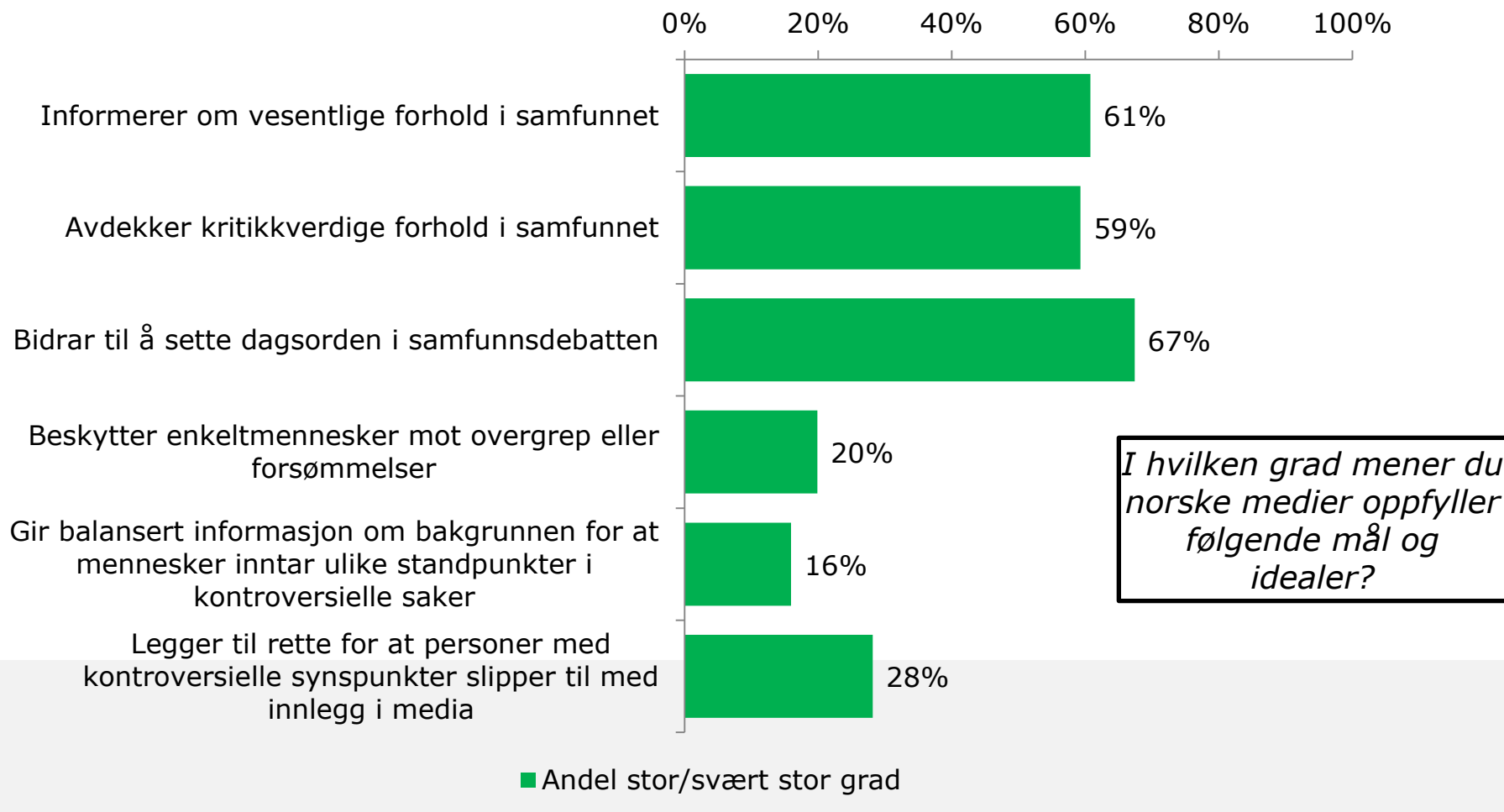
Politiske partier som ønsker å avskaffe demokratiet bør forbys

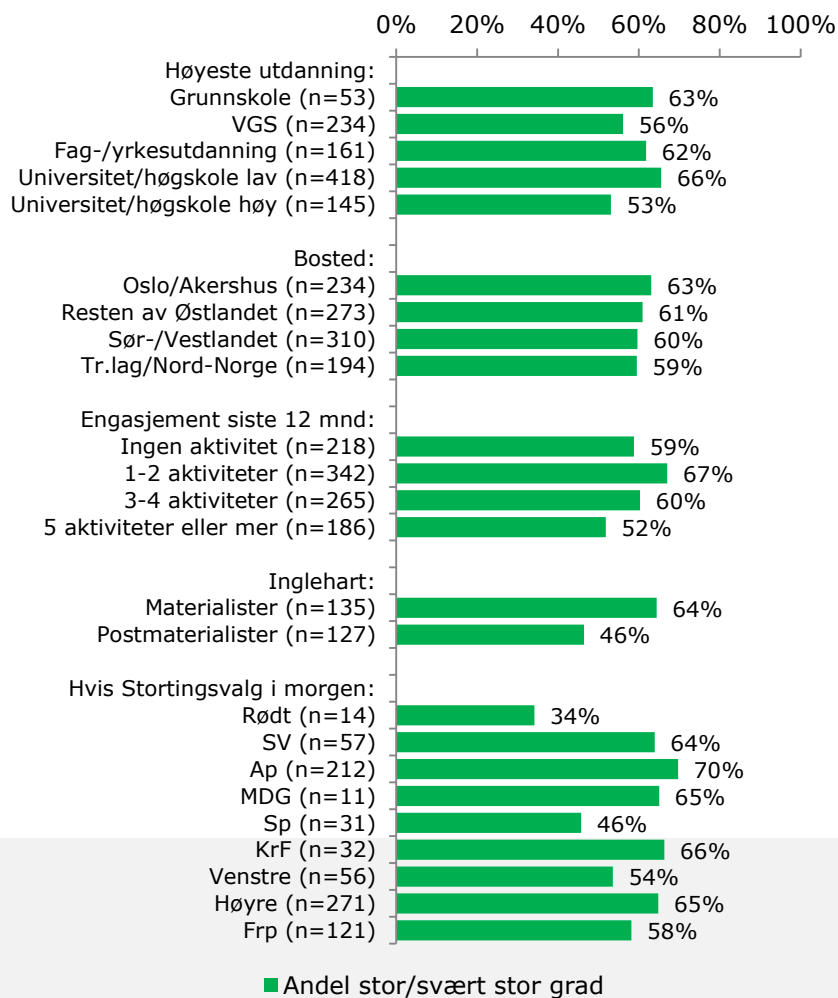
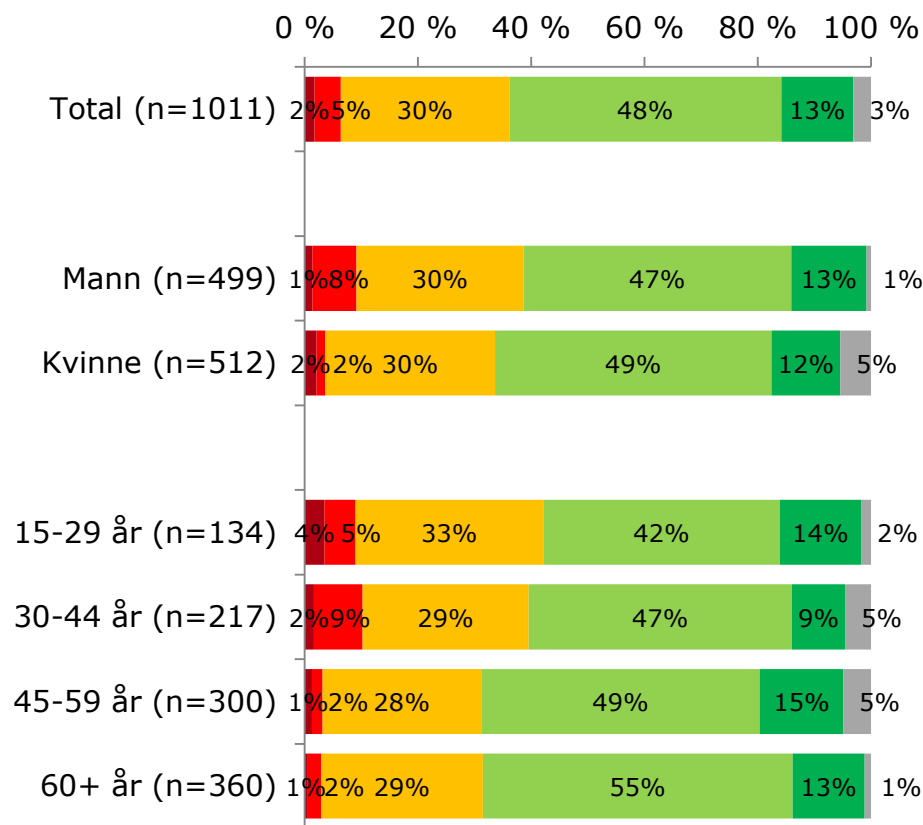
10

Medienes idealer

Flertallet mener at mediene informerer om vesentlige forhold i samfunnet, men langt færre mener mediene legger til rette for at personer med kontroversielle synspunkter slipper til

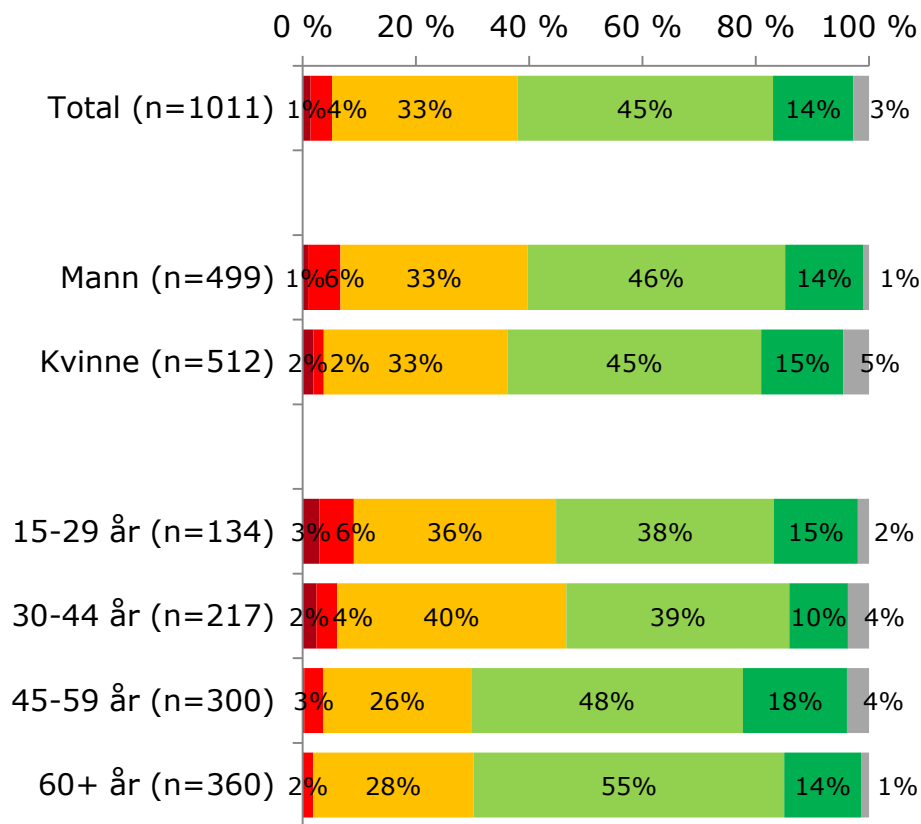
Informerer om vesentlige forhold i samfunnet

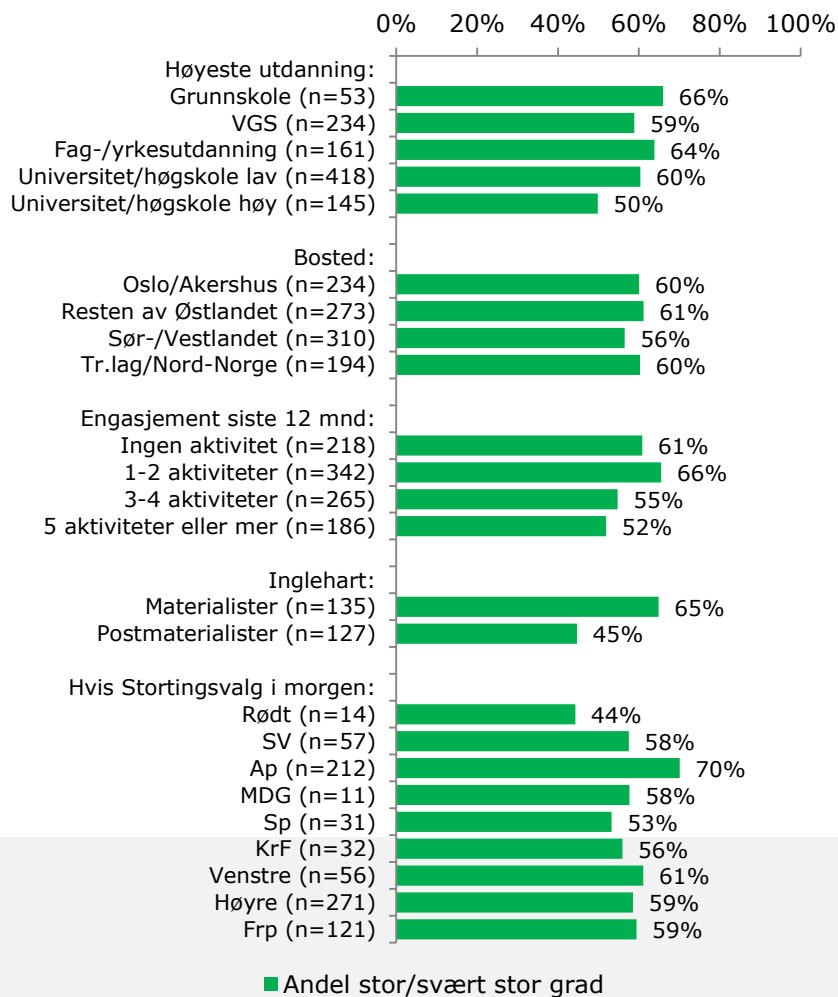
■ I svært liten grad ■ I liten grad ■ I noen grad
■ I stor grad ■ I svært stor grad ■ Vet ikke

■ Andel stor/svært stor grad

Avdekker kritikkverdige forhold i samfunnet

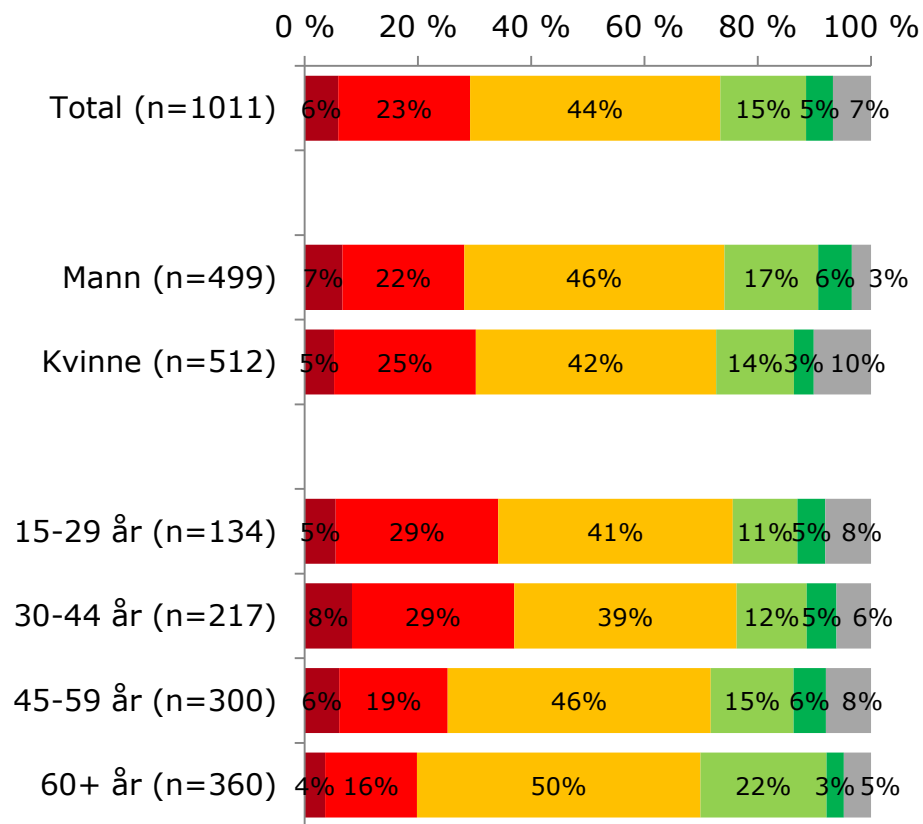

■ I svært liten grad ■ I liten grad ■ I noen grad
■ I stor grad ■ I svært stor grad ■ Vet ikke

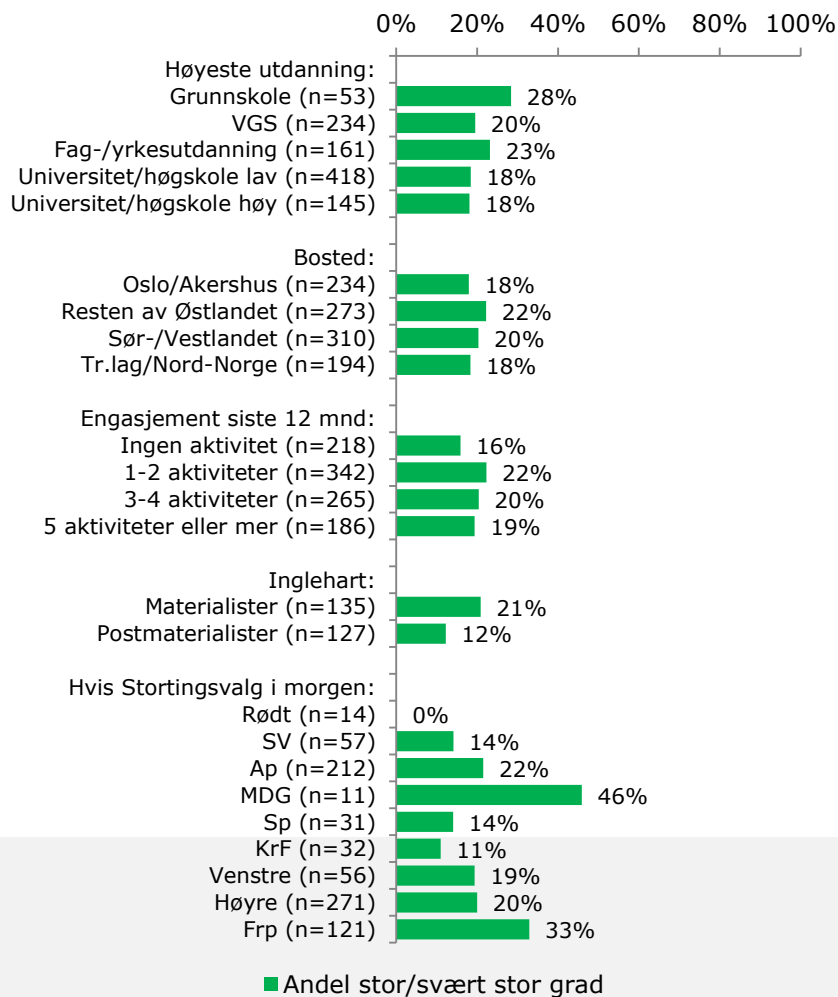

■ Andel stor/svært stor grad

Beskytter enkeltmennesker mot overgrep eller forsømmelser

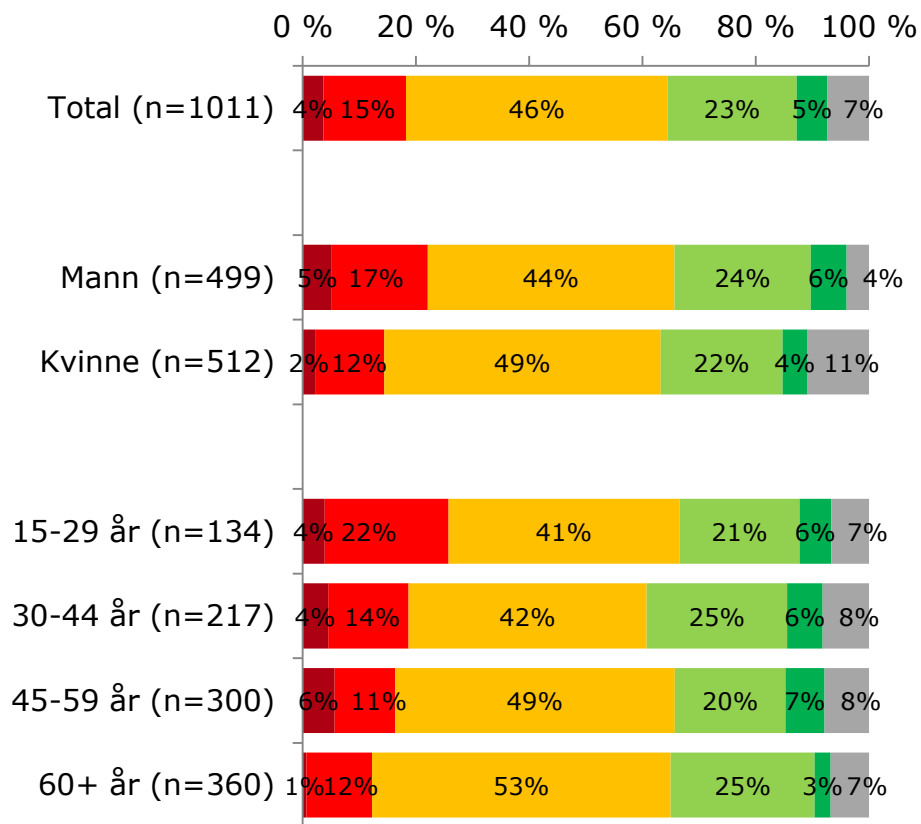

■ I svært liten grad ■ I liten grad ■ I noen grad
■ I stor grad ■ I svært stor grad ■ Vet ikke

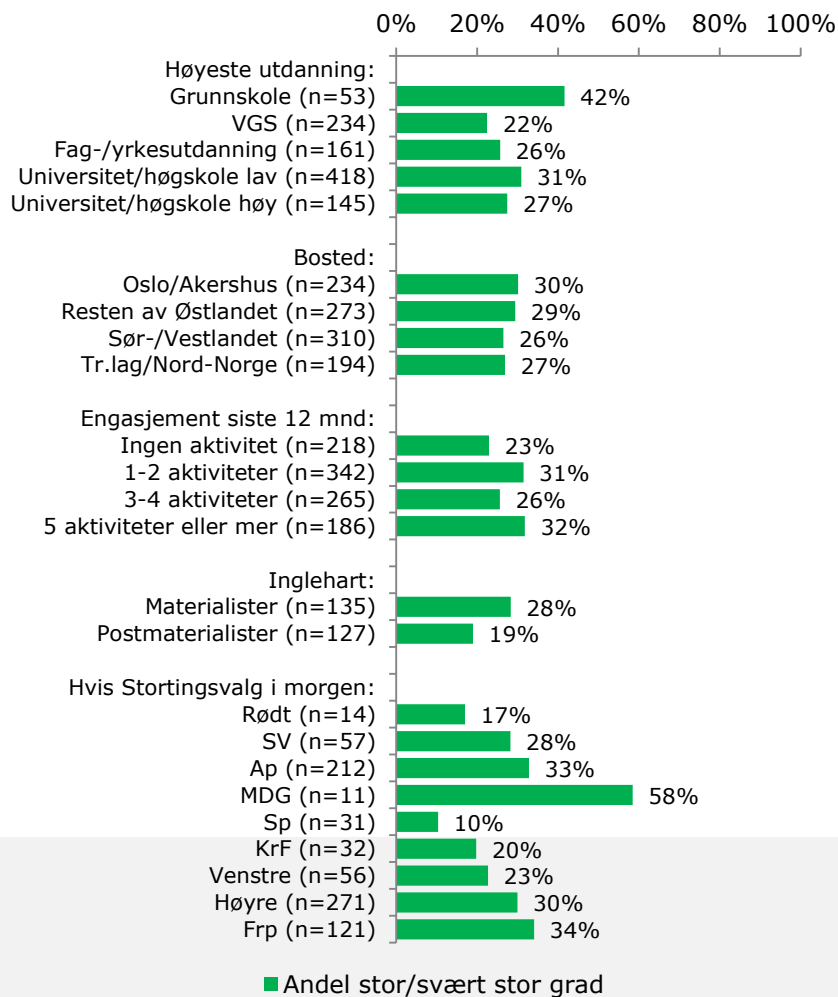

■ Andel stor/svært stor grad

Legger til rette for at personer med kontroversielle synspunkter slipper til med innlegg i media

■ I svært liten grad ■ I liten grad ■ I noen grad
■ I stor grad ■ I svært stor grad ■ Vet ikke

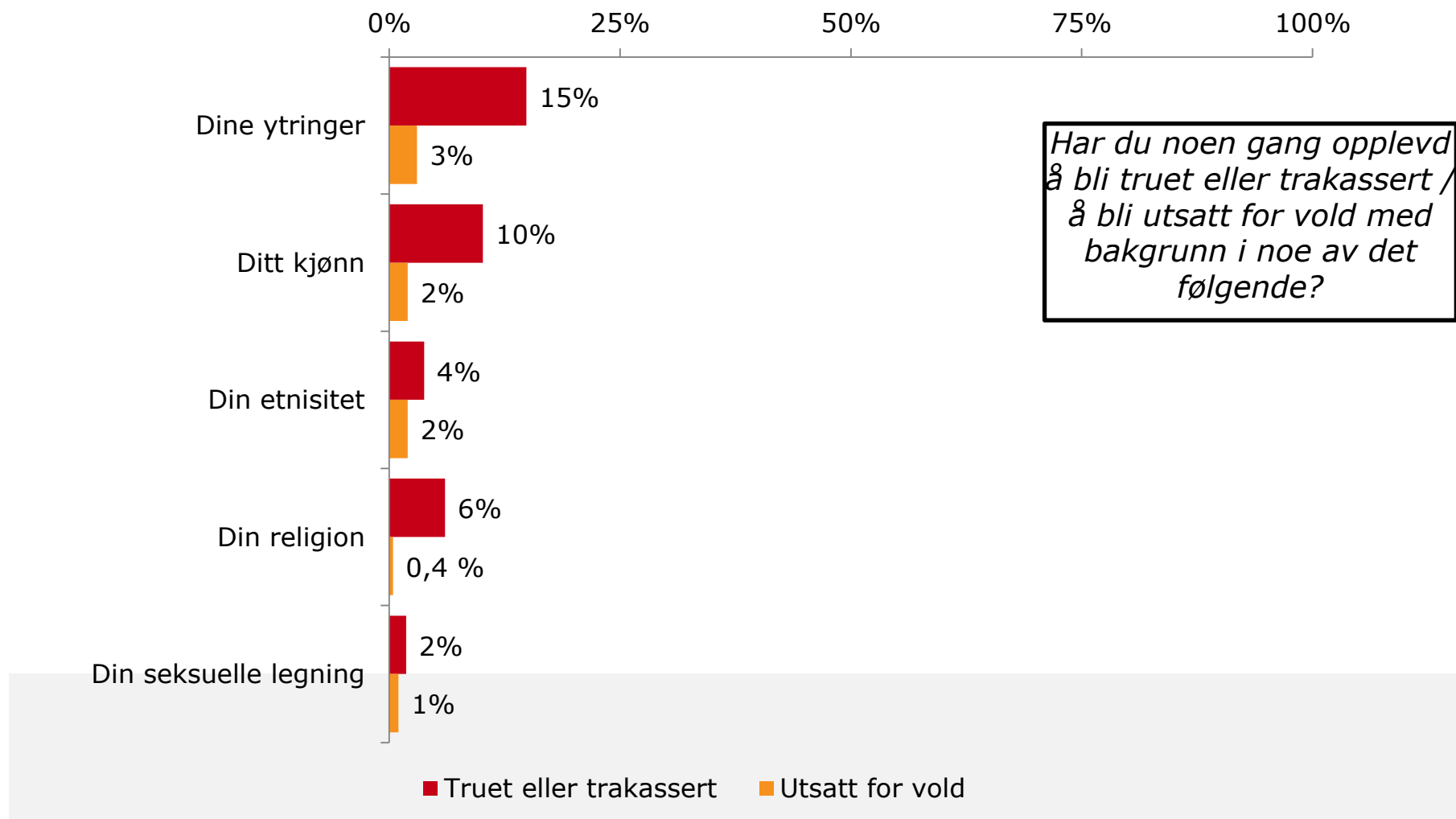

■ Andel stor/svært stor grad

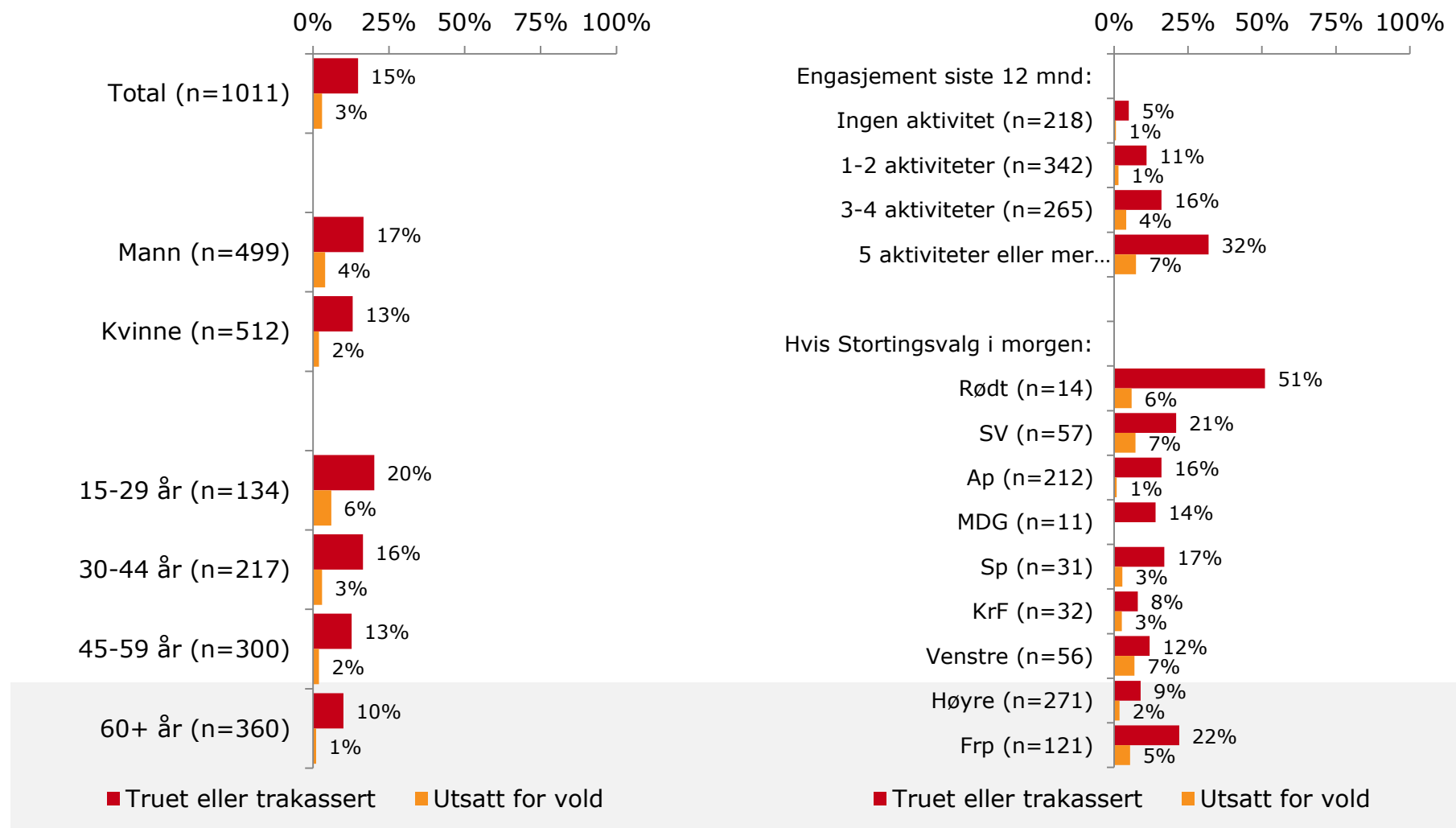
11

Egenopplevd trakassering og vold

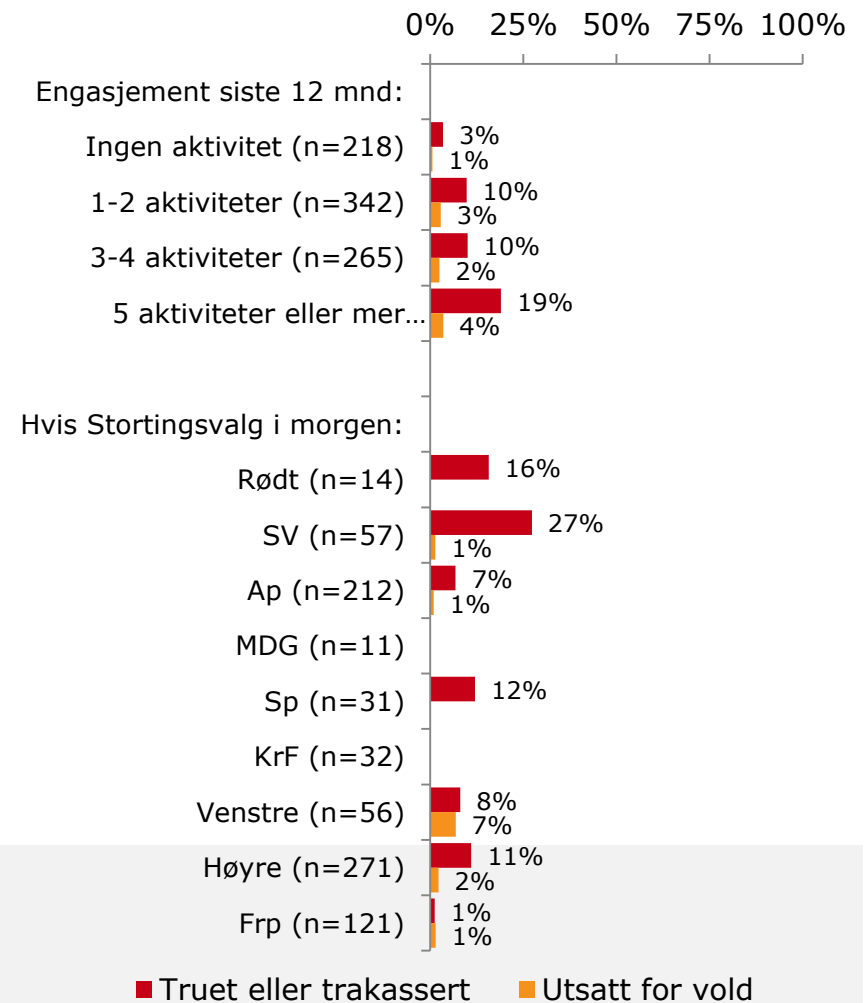
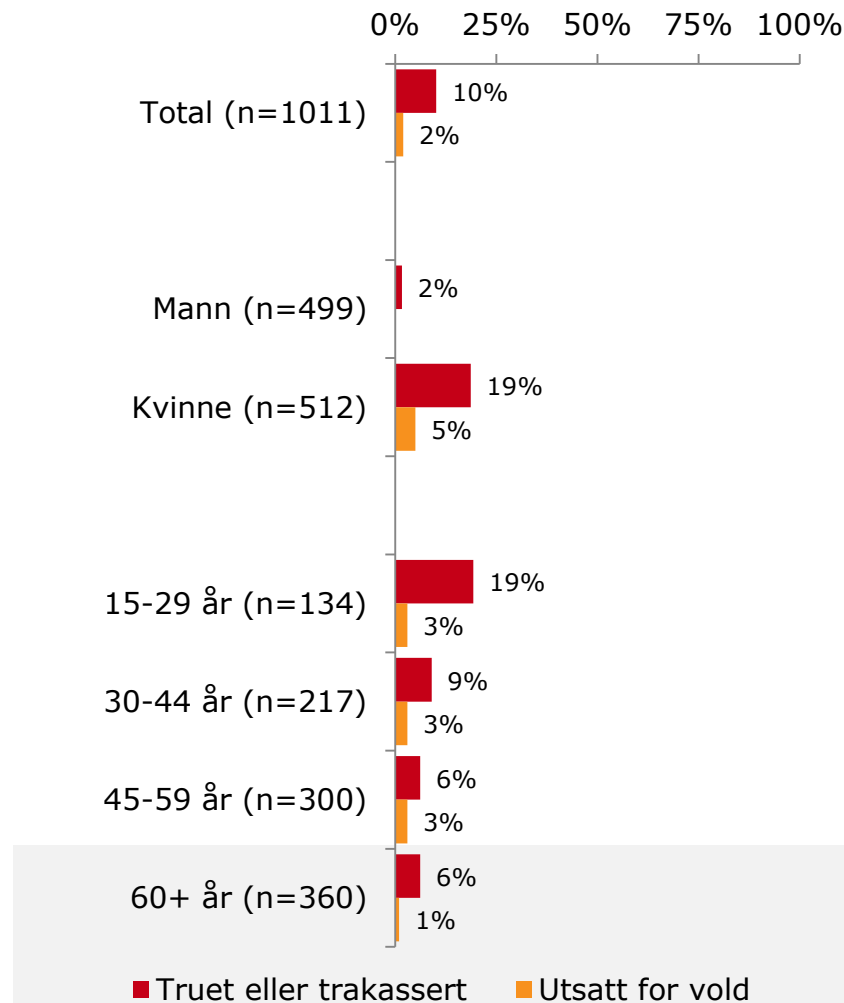
Nesten 1 av 6 har opplevd trusler / trakassering med bakgrunn i deres ytringer

Har du noen gang opplevd å bli truet eller trakassert / utsatt for vold med bakgrunn i dine ytringer?

Har du noen gang opplevd å bli truet eller trakassert / utsatt for vold med bakgrunn i ditt kjønn?

Oppsummering av hovedfunn

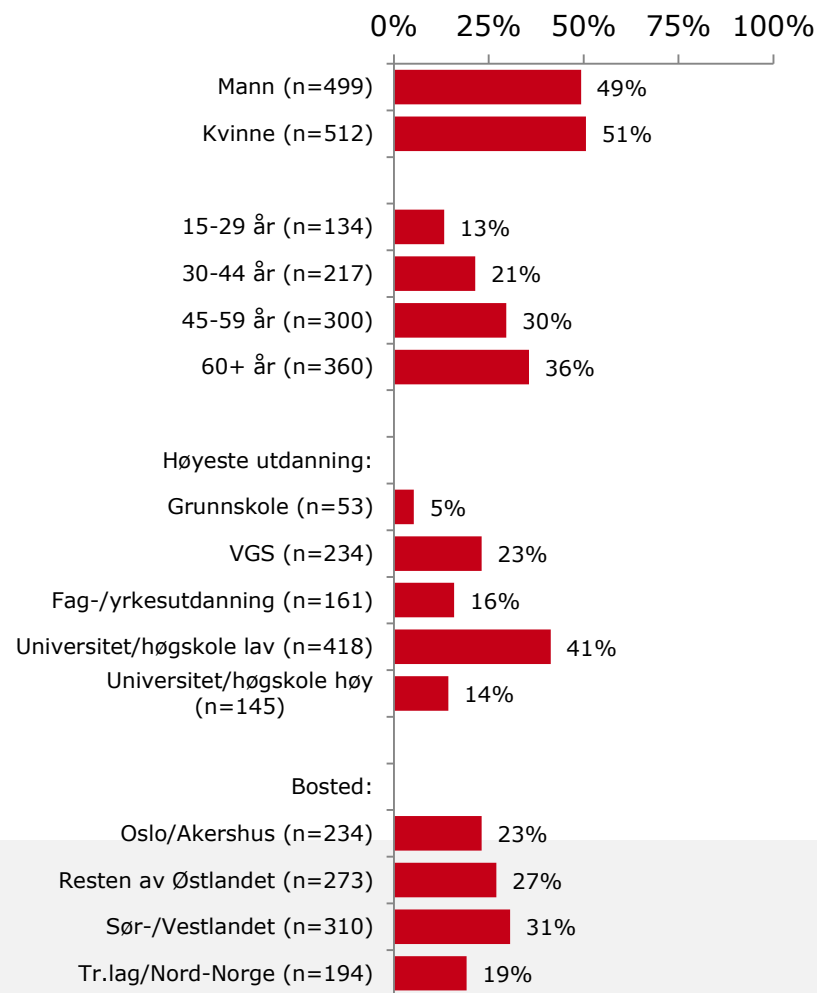
- Ytringsfrihet som idé står sterkt i Norge, og mange prioriterer opprettholdelse av ytringsfrihet som et viktig mål for Norge de neste 10 årene.
- Forsvaret for ytringsfriheten fremstår imidlertid ikke som like klar hvis ytterliggående grupper eller personer ønsker å benytte seg av den.
- Ytringsfriheten oppleves i stor grad å være reell i Norge, men samtidig mener et betydelig mindretall at kvinner og minoriteter ofte trakasseres når de ytrer seg offentlig.
- Toleranse for varsling i arbeidslivet har stor oppslutning, men mange opplever at jobben begrenser deres ytringsfrihet.
- Religiøse minoriteter må kunne tåle kritikk, men samtidig mener mange at man bør vise varsomhet.
- De fleste mener at krenkende og feilaktige ytringer i media bør kunne straffes, at politisk TV-reklame bør forbys og at personer med ytterliggående meninger bør kunne overvåkes.
- Når det gjelder medienes idealer, mener de fleste at mediene informerer om vesentlige forhold, men langt færre mener mediene legger til rette for at personer med kontroversielle synspunkter slipper til.
- Nesten 1 av 6 har opplevd trusler / trakassering med bakgrunn i deres ytringer.

Nærmere om undersøkelsen

Utvalg

- Figuren til høyre viser utvalgets sammensetning på bakgrunnskarakteristika.
- Utvalg på GallupPanelet trekkes i henhold til offisiell befolkningsstatistikk (SSB). Sammenlignet med populasjonen ser vi derfor at kvinner, eldre og høyt utdannede har vært flinkere til å svare enn menn, unge og lavt utdannede. Disse skjevhetene er korrigert for i ettertid ved å vekte resultatene iht. offisiell statistikk.
- *Det er viktig å merke seg at grunnet klart lavere svarrespons er ikke-vestlige innvandrere gjennomgående underrepresentert i spørreundersøkelser basert på tilfeldig landsrepresentativt trekk. Dette gjelder også her. 4,5 prosent av respondentene har selv innvandret til Norge, mens 8,6 prosent har minst én forelder som har innvandret. Av disse er 0,6 prosent av mødrene og 0,5 prosent av fedrene fra Asia. 0,1 prosent av fedrene kommer fra Sør-Amerika. Dersom man skal studere holdninger blant ikke-vestlige innvandrere må man trekke egne utvalg blant disse og benytte alternative datainnsamlingsmetoder.*

Feilmarginer

- Alle utvalgsundersøkelser er beheftet med usikkerhet når resultatene skal generaliseres til den aktuelle populasjonen (befolkningen). Gitt at utvalget er trukket tilfeldig og man har informasjon om populasjonen, kan feilmarginer enkelt beregnes. Tabellen til høyre viser aktuelle feilmarginer for denne undersøkelsen.
- For hele utvalget (n=1011) varierer feilmarginene mellom 1,4 og 3,2 prosent. Det betyr at dersom 50 prosent støtter opp om en påstand, er den reelle verdien med 95 prosent sannsynlighet et sted mellom 46,8 og 53,2 prosent. Dersom 5 (eller 95) prosent støtter opp om en påstand, er den reelle verdien med 95 prosent sannsynlighet et sted mellom 3,6 (93,6) og 6,4 (96,4) prosent.
- Når vi bryter ned resultatene på undergrupper, vil feilmarginene øke. Studerer vi for eksempel holdningene til kvinner (n=512), vil feilmarginene variere mellom 2 og 4,5 prosent. Studerer vi holdningene til personer bosatt i Oslo/Akershus (n=234), vil feilmarginene variere mellom 2,8 og 6,3 prosent.

	50/50 %	25/75 %	10/90 %	5/95 %
1000	3,2 %	2,7 %	1,9 %	1,4 %
500	4,5 %	3,9 %	2,7 %	2,0 %
250	6,3 %	5,5 %	3,8 %	2,8 %
100	10,1 %	8,7 %	6,0 %	4,4 %
50	14,3 %	12,4 %	8,6 %	6,2 %

Samfunnsengasjement, verdiorientering og ytringsfrihet

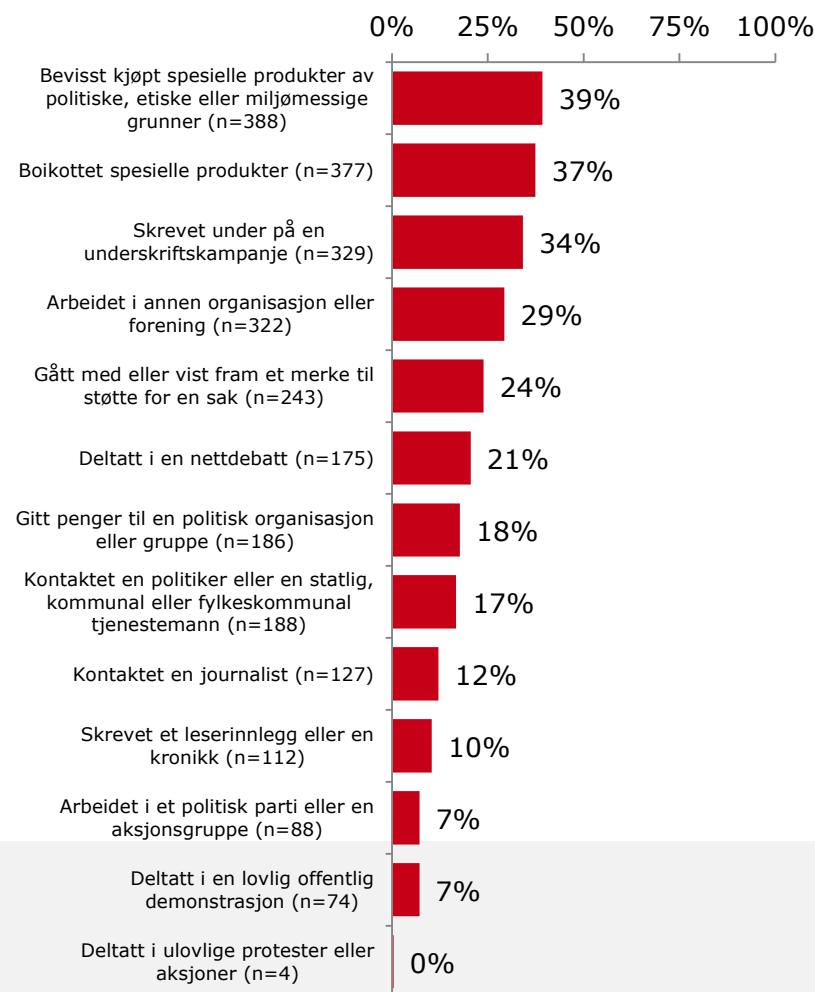

Engasjement og verdiorientering

- I rapporteringen av undersøkelsen har vi gjennomgående brutt resultatene ned på grad av samfunnsengasjement og verdiorientering (materialisme/postmaterialisme), i tillegg til sosiodemografi og partivalg. Spørsmål for å måle samfunnsengasjement og verdiorientering er hentet fra internasjonale forskningsundersøkelser.
- Samfunnsengasjement er målt ved å kartlegge aktiviteter de siste 12 månedene, som å boikotte spesielle produkter, delta i politisk arbeid, skrive leserinnlegg, delta i demonstrasjoner, mv.
- Verdiorientering er målt med utgangspunkt i den amerikanske statsviteren Ronald Inglehart's teorier om materielle vs. postmaterielle verdier. Enkelt forklart er Inglehart's argument at menneskers verdier endrer seg i takt med nasjoners velstandsutvikling. I tradisjonelle industrisamfunn vil flertallet av befolkningen ha «materielle verdier» orientert mot økonomisk og fysisk trygghet. Etter hvert som grunnleggende behov dekkes vil stadig flere fokusere på «postmaterielle verdier», som individuell autonomi og muligheten til uttrykke seg fritt.
- Inglehart har vært primus motor bak World Values Survey (WVS), en komparativ verdiundersøkelse som har blitt gjennomført i en lang rekke land siden 1981. Inkludert i WVS er en enkel segmenteringsmodell basert på to spørsmål utviklet for å måle materielle vs. postmaterielle verdier. Ut fra en liste på fire generelle politiske målsetninger blir respondentene bedt om å prioritere hva som bør være nasjonens viktigste og nest viktigste prioritet de neste 10 årene: fysisk trygghet, økonomisk trygghet, ytringsfrihet eller politisk deltakelse. De som prioriterer fysisk og økonomisk trygghet defineres som materialister, mens de som velger ytringsfrihet og politisk deltakelse defineres som postmaterialister. Resten defineres som en blandingskategori.
- Konseptet er relevant for denne undersøkelsen nettopp fordi postmaterialister defineres som personer som særlig vektlegger politisk deltakelse og ytringsfrihet, mens materialister prioriterer dette vekk relativt til fysisk og økonomisk trygghet. Mot slutten av dette kapitlet sammenligner vi resultater fra denne undersøkelsen med en lang rekke EU-land.

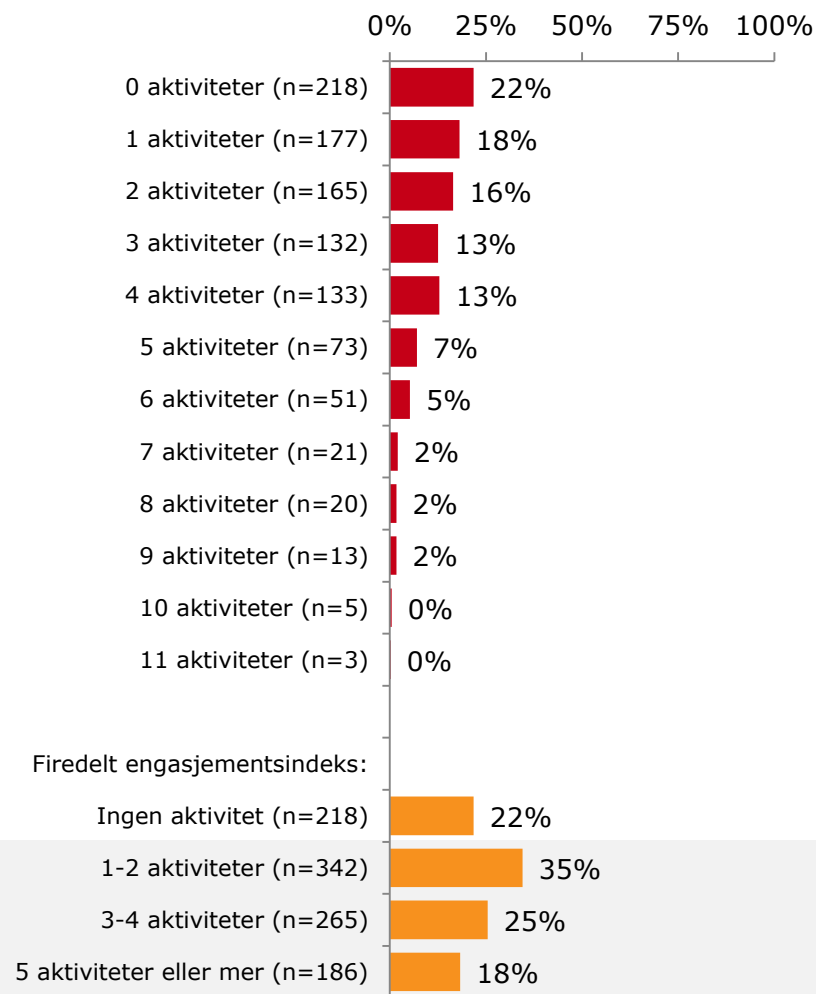
Samfunnsengasjement siste 12 måneder

- Figuren til høyre viser andelen respondenter som svarer at de har utført ulike aktiviteter i løpet av de siste 12 månedene. Listen over aktiviteter er i stor grad hentet fra European Social Survey (ESS), men med utgangspunkt i undersøkelsens tema har vi i tillegg lagt til «deltatt i en nettdebatt» og «kontaktet en journalist».
- De vanligste aktivitetene er å bevisst kjøpe spesielle produkter, boikotte spesielle produkter og skrive under på underskriftskampanjer, som mer enn 1 av 3 oppgir å ha gjort.
- De minst vanlige aktivitetene er å arbeide i et politisk parti eller en aksjonsgruppe og å delta i demonstrasjoner.

Konstruksjon av engasjementsindeks

- Figuren til høyre viser antall aktiviteter kvantifisert, det vil hvor mange respondenter som har utført henholdsvis 0, 1, 2, osv. av de 13 aktivitetene.
- Målt ved hjelp av en faktoranalyse er det ingen aktiviteter som skiller seg særskilt ut ved at de utelukkende utføres av bestemte type personer (unntaket er *ulovlige* demonstrasjoner, men dette gjelder bare 4 personer). Dette indikerer at samfunnsengasjerte mennesker har visse *generelle* fellestrekk, noe som forsvaret å kvantifisere samfunnsengasjement etter hvor mange aktiviteter respondentene har krysset av for, uavhengig av type aktivitet.
- En firedelt engasjementsindeks illustreres nederst i figuren (oransje). De minst samfunnsengasjerte (ingen aktiviteter) utgjør 22 prosent, mens de mest samfunnsengasjerte (5 aktiviteter eller mer) utgjør 18 prosent.

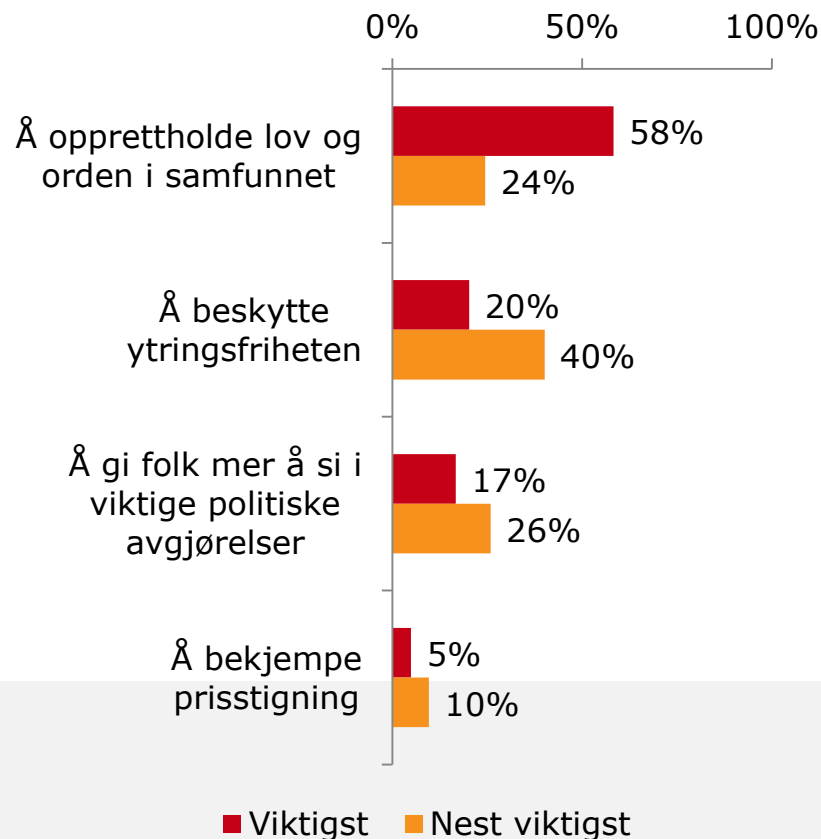

Verdiorientering

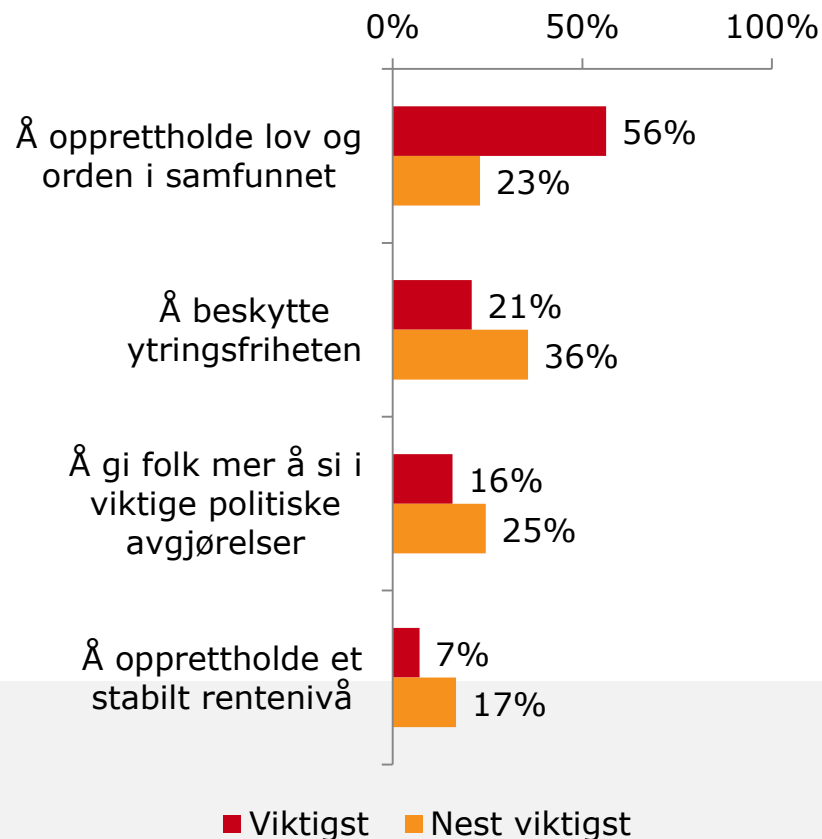
- Segmenteringsmodellen til Inglehart består av to spørsmål:
 1. Det snakkes iblant om hvilke mål landet vårt burde ha for de neste ti årene. Under er noen av de målene som en del mennesker vil sette høyt. Hvilket av dem synes du er viktigst?
 2. Og hvilket av dem synes du er nest viktigst?
- Svarlisten består av fire alternativer:
 - a) Å opprettholde lov og orden i samfunnet
 - b) Å gi folk mer å si i viktige politiske avgjørelser
 - c) Å bekjempe prisstigning
 - d) Å beskytte ytringsfriheten
- De som velger a) og c) defineres som *materialister*, mens de som velger b) og d) defineres som *postmaterialister*.
- Svaralternativ c) (Å bekjempe prisstigning) kan virke fjernt for mange i Norge anno 2013. For å undersøke hvorvidt dette fører til at andelen *materialister* blir kunstig lav, ble utvalget delt i to og halvparten fikk i stedet alternativet «Å opprettholde et lavt rentenivå», som i prinsippet måler den samme dimensjonen.
- På de neste sidene vises hvordan respondentene besvarte spørsmålene. Resultatene viser at svaralternativ c) er det som velges av færrest respondenter. Kun 5 prosent velger «bekjempe prisstigning» og 7 prosent velger «opprettholde stabilt rentenivå» som viktigst (spm. 1). Forskjellen er større på spørsmål om hva som er nest viktigst (spm 2), hvor 10 prosent velger «bekjempe prisstigning» og 17 prosent velger «opprettholde stabilt rentenivå».
- Andelen som velger alternativ d) (å beskytte ytringsfriheten) som viktigste prioritet er 20 prosent uavhengig av hvilken svarliste de får.
- Som nest viktigste prioritet velger 40 prosent ytringsfrihet når c) er «bekjempe prisstigning», mens andelen er 36 prosent når c) «opprettholde et lavt rentenivå». Slår vi sammen hele utvalget velger 38 prosent ytringsfrihet som nest viktigst.

Prioritering av ulike samfunns mål de neste ti årene (utvalget delt i to)

Det snakkes iblant om hvilke mål landet vårt burde ha for de neste ti årene. Under er noen av de målene som en del mennesker vil sette høyt. Hvilket av dem synes du er...
(n=492)

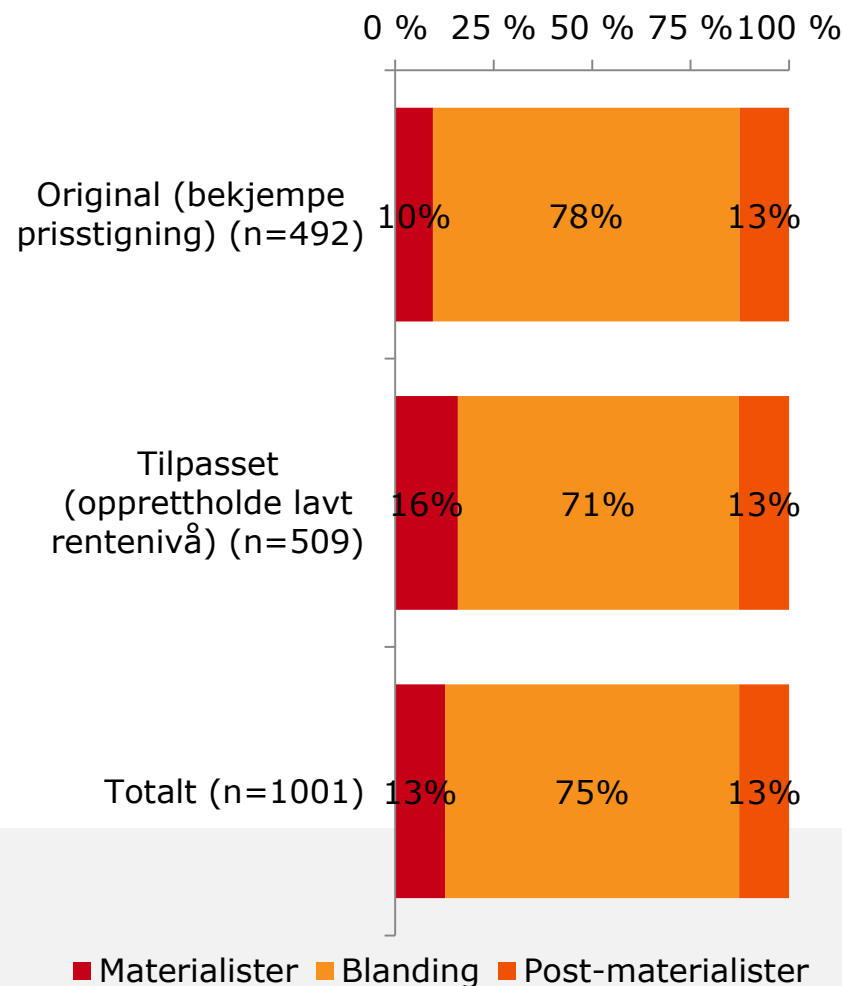

Det snakkes iblant om hvilke mål landet vårt burde ha for de neste ti årene. Under er noen av de målene som en del mennesker vil sette høyt. Hvilket av dem synes du er...
(n=509)

Materialister og postmaterialister

- Figuren til høyre viser andelen materialister og postmaterialister.
- Uavhengig av hvilke svaralternativer respondentene har fått, kan totalt 13 prosent av utvalget defineres som postmaterialister.
- Med originalversjonen til Inglehart (bekjempe prisstigning) kan vi definere 10 prosent som materialister. Andelen øker til 16 prosent når vi benytter tilpasset svarliste (opprettholde lavt rentenivå).
- Slår vi sammen hele utvalget defineres like mange (13 prosent) som enten materialister eller postmaterialister. Med andre ord har om lag 1 av 4 personer i Norge anno 2013 det Inglehart vil definere som enten materielle eller postmaterielle verdier. 3 av 4 befinner seg i en blandingskategori.

Postmaterialisme, samfunnsengasjement og partiprofil

- Figuren til høyre viser sammenhengen mellom samfunnsengasjement og verdiorientering. Videre viser figuren hvordan verdiorientering er fordelt etter partipreferanse.
- Det er en klar sammenheng mellom samfunnsengasjement og verdiorientering. Blant de minst samfunnsengasjerte kan 23 prosent omtales som materialister og 4 prosent som postmaterialister. Blant de mest samfunnsengasjerte kan 7 prosent omtales som materialister, mens 27 prosent kan omtales som postmaterialister.
- Når det gjelder fordeling etter partipreferanse må det tas forbehold om store feilmarginer for de små partiene. Likevel ser vi at det ikke er noen entydig sammenheng mellom materialisme/postmaterialisme og den tradisjonelle venstre-høyre-aksen i norsk politikk. Dette indikerer at Inglehart's mål for verdiorientering kan bidra med en tilleggsdimensjon i analyser av holdninger til ytringsfrihet.

